

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

BIO
Aqua
pro

A Szomolyai Kaptár-rét (HUBN20010) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

egyeztetési anyag

**Eger
2014**

Ügyfél:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:
Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő szakértők:

Baráz Csaba
Gombkötő Péter
dr. Juhász Péter
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Kovács Tibor
Mező Hedvig

Térképeket készítette:
StrateGIS Kft.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
Bevezetés.....	3
I. Natura 2000 fenntartási terv.....	4
1. A terület azonosító adatai.....	5
1.1. Név.....	5
1.2. Azonosító kód.....	5
1.3. Kiterjedés.....	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	5
1.4.2. Jelölő fajok.....	5
1.5. Érintett települések.....	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	6
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	7
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	7
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	7
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv.....	7
1.7.7. Egyéb tervek.....	7
1.7.8. Jogerős engedélyek.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	8
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	8
3.1.1. Fő célkitűzések.....	9
3.1.2. További célok.....	9
3.2. Kezelési javaslatok.....	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	10
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	24
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	24
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	25
3.2.5. Mellékletek.....	26
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	27
3.3.1. Agrártámogatások.....	27
3.3.2. Pályázatok.....	29
3.3.3. Egyéb.....	29
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	29
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	29
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	30
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	30
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	31
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	32
1.1. Környezeti adottságok.....	32
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	32
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	32
1.1.3. Talajtani adottságok.....	32
1.2. Természeti adottságok.....	32
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	35

1.2.2.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	44
1.2.3.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	47
1.2.4.A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	53
1.3.Területhasználat.....	54
1.3.1.Művelési ág szerinti megoszlás.....	54
1.3.2.Tulajdoni viszonyok.....	54
1.3.3.Területhasználat és kezelés.....	55
2.Felhasznált irodalom.....	58
3.Térképek.....	59
4.Fotódokumentáció.....	69

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. 2004-re az országban 512 Natura 2000 terület, közel 20.000 km² (2 millió ha) nagyságban került kijelölésre, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2013-ban. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését a 275/2004.(X.8.) Kormány rendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM rendelet alapján készült.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Szomolyai Kaptár-rét
-------------------------	----------------------

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20010
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	77 ha
--------------------------------	-------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91I0* – Euro-szibériai erdőssztyeppptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

1.4.2. Jelölő fajok

- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza:

- Novaj: 0213, 0214, 0219
- Szomolya: 0121, 0139/2, 0140a, 0141, 0170/1, 0170/3, 0170/4, 0170/5, 0172, 0184, 0185/1, 0185/2, 0185/3, 0185/4

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Novaj	Heves	2,5 ha	3,2%
Szomolya	BAZ	74,5 ha	96,8%

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
TT	86/TT/60	Szomolyai kaptárkövek TT		157/2007. (XII.27.) KvVM rendelet
TE		Szomolya, Vén hegy (Kaptár rét, Kaptár völgy) kaptárkövek	4 ha	(előkészítés alatt)
helyi védett	9/60/TT/02	Novaji-rét	2,5 ha	3/2002. (II.25.) Önk. rendelet
ex lege barlang	538315	Királyszéki-barlang	-	Országos Barlangnyilvántartás

1.A terület azonosító adatai

A Szomolyai kaptárkövek TT rendeltetése „a geológiai és régészeti, kultúrtörténeti értéket hordozó kaptárkövek fennmaradásának biztosítása, a természeti értékek oktatási-ismeretterjesztési célokat szolgáló bemutatásával – a természetben történő élményszerzéssel és felüdüléssel egybekötve – szolgálja a közművelődést, segítse elő a szabad idő kulturált felhasználását”.

A „Szomolya, Vén hegy (Kaptár rét, Kaptár völgy) kaptárkövek” természetvédelmi kezelési terv tervezete a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapjáról elérhető:

<http://bnpi.hu/doc/2013/09/kaptarkovek/venhegy/venhegy.pdf>

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- A természetvédelmi terület (Szomolyai-kaptárkövek TT) vonatkozásában elfogadott természetvédelmi kezeléssel nem rendelkezünk. A terület jogi státusza bizonytalan, jelenleg sem rendezett:
 - Az Országos Természetvédelmi Tanács 855/1960 sz. határozatával védetté nyilvánított természetvédelmi terület védettsége a 30,9 ha nagyságú Szomolya 0140 hrsz-ú területre lett bejegyezve. (Az eredetileg védetté nyilvánított terület 0,46 ha volt.)
 - A Szomolyai-kaptárkövek természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról szóló 157/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet 2. § (1) kimondja: „*Szomolyai-kaptárkövek természetvédelmi terület a Szomolya 0140 ingatlan-nyilvántartási helyrajzi szám 0140b alrészletén és 0140a alrészletének 8C erdőrészletén fekszik, kiterjedése 4,6 ha.*” A dereguláció óta tehát nem védett (!) a kaptárköveket is tartalmazó szomolyai természetvédelmi terület, ugyanis a 8C erdőrészlet nem a 0140 hrsz-en található. (Ott a 18/c van, az pedig nem szerepel a 157/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben).
 - A 2008. január 1-én hatályba lépő rendelet 2. § (2) azt is kimondja, hogy „*Az (1) bekezdésben szereplő 0140a alrészletű ingatlan területe az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet alapján Natura 2000 területnek minősül.*”

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Megyei területrendezési tervek:
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V. 5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Terv szabályzatáról (http://www.baz.hu/terrend/10_2009%20rendelet%20%20szoveg.pdf)
 - 10/2010. (V.07.) HMÖ rendelet Heves Megye Területrendezési Tervéről szóló 12/2005. (IV.29.) HMÖ rendelet módosításáról
- Helyi építési szabályzatok:
 - Novaj: nem áll rendelkezésre
 - Szomolya: Szomolya Község Településszerkezeti Tervéről szóló 8/2006. (I.28.) önkormányzati határozat, valamint Szomolya Szabályozási Tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról szóló 8/2006. (II. 28.) önkormányzati rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

1.A terület azonosító adatai

- A tervezési terület a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található és az Egri erdőtervezési körzetbe tartozik:
 - Az erdőgazdálkodóként bejegyzett magángazdálkodó: Nyul Miklós (Szomolya 3411 Május 1. u. 4.) nyilvántartási száma: 10442040.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- A terület a Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Mátra-bükk-csereháti vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./2.), az érintett vadgazdálkodási egység száma: 652510 – földtulajdonosi vadászati közösség (Bogács)
(http://www.vmi.szie.hu/adattar/pdf/korz_ff.pdf alapján)

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- A terület természeti adottságai révén nem releváns (Az időszakos vízfolyások nem horgászati víztestek).

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- A tervezési terület a Tisza vízyűjtő 2-8. azonosítóval rendelkező „Bükk és Borsodi-mezőség” egységhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010. április):
http://www.vizeink.hu/files3/2_8_Bukk_es_Borsodi-Mezoseg.pdf

1.7.7. Egyéb tervek

- Egyéb a tervezési területtel kapcsolatos fejlesztési tervek nem ismertek.

1.7.8. Jogerős engedélyek

- A tervezési területtel, illetve a jelölés alapjául szolgáló fajok- és élőhelyek megőrzésével kapcsolatban kiadott jogerős engedélyek nem ismertek.

2. Veszélyeztető tényezők

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=közepes, L=alacsony)	Érintett terület nagyysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.02	alullegeltetés	M	10	a fátlan jelölő élőhelyek (sztyepprétek, kaszálórétek) záródásához, leromlásához vezet, mely elsősorban cserjésedés formájában jelentkezik, másrészt spontán akácligetek felterjedésében
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	M	2	holtfához köthető xilofág rovarok élettere csökken
F3.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	5	a cseres-tölgyesek esetén nudum, illetve nitrofitá foltok kialakulásához vezet.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	20	A mocsárrétek esetén elsősorban a kanadai aranyvessző a fő veszélyforrás, míg erdősülő területeken a fehér akác. Az inváziós fajok megjelenése, felterjedése általános degradációt okoz.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	15	A nem kezelt fátlan élőhelyeken a siskanádtippan és a nád okoz problémát, a gyepek, rétek fajkészletének a leromlását jelzi. A tölgyes erdőtársulások szegélyének „elkökényesedése” a díszes tarkalepke életmenetét nem szolgálja (a tápnövények egyidejű visszaszorulásával)
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	20	az előző két veszélyeztető tényezőhöz hasonlóan ez is a kezelések hiányaként jelentkezik, a fátlan élőhelyek záródása több fényigényes jelölő fajt (pl. Jankatársóka, piros kígyószisz) veszélyeztet. Az erdőszegélyek záródása
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	50	A szárazodás elsősorban az üde gyepeket veszélyezteti (6150 élőhelytípus), másrészt közvetve a szárazságtűrő inváziós fajok terjedéséért is felelős lehet.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

- euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (*91I0)
- sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)

3. Kezelési feladatok meghatározása

- magyar tavaszi fészűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)

A Natura 2000 terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) találhatók.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A hegylábperemi erdőssztyepp tölgyesek (91I0) értékes állományainak fenntartása, fejlesztése, a degradációs folyamatok csökkentése (kiemelten a magyar tavaszi fészűsbagoly /*Dioszeghyana schmidtii*/ érdekében);
- A völgytalpi mocsárrétek, kaszálók fenntartása, a legeltetés, illetve a kaszálás fenntartása révén.
- A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkövek fennmaradásának biztosítása.

3.1.2. További célok

- A gyepterületek és cserjések záródásának megakadályozása, a gyepek fenntartása extenzív legeltetéssel (szarvasmarha, juh, kecske);
- Az inváziós fafajjal (akác) fertőzött erdőállományok természetességének fejlesztése;
- A nem honos fafajú erdőállományok (pl. erdei fenyvesek) fokozatos átalakítása a termőhelyre jellemző honos erdőállományra;
- A löszgyepeket és árvalányhajas erdőpusztaréteket szegélyező töviskes cserjések (kőkenyes-galagonyás cserjések) foltokban történő visszaszorítása, legeltethetővé tétele (elsősorban a piros kígyószisz /*Echium russicum*/, Janka-tarsóka /*Thlaspi jankae*/ fennmaradása, állományának fejlesztése érdekében);
- A mezofil kaszálóréteken (6510) fenntartó kaszálásokkal az élőhelyek mozaikosságának a biztosítása;
- A völgytalpakon, az időszakos vízfolyások parti sávjában található szórvány őshonos fajok (füzek, fehér nyár) kímélete;
- Az időszakos vizes élőhelyek védelme (elsősorban a vöröshasú unka /*Bombina orientalis*/ védelme, megőrzése érdekében);
- A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.
- A kaptárköves terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatási feltételek fejlesztése.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

3. Kezelési feladatok meghatározása

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 105 élőhelyfolt), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. mocsárréten található fűzbokros részek, sztyepprétek cserjésedő foltjai, stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás – monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

A kezelési javaslatoknál élesen el kell választani a fenntartó gazdálkodáshoz köthető, fenntartási javaslatokat, illetve a fejlesztési (pl. élőhelyfejlesztési) feladatokat. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhelyé alakítható fejlesztési területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

3.2.1. *Élőhelyek kezelése*

KE-1 kezelési egység: hegylábperemi erdőssztyepp-tölgyesek

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

Ehhez a kezelési egységhez tartoznak azon elegyes tölgyesek, melyek részben a művelés felhagyás következtében erdőssztyepp gyepek és cserjések záródásával alakultak ki. A tervezési területen a Hátmegi-rét keleti oldalában ismert állománya (4. kép). Részben nem erdőtervezett területek, ezek a részek jelen állapotban legelőgazdálkodásra már nem alkalmasak. Az idegenhonos fafajok (elsősorban a fehér akác) jelentős előfordulással bír. Jelenleg fahasználat kivételével nem kezeltek (erdőtervezett terület, ill. fásítás).

(2) Érintettség vizsgálata:

3. Kezelési feladatok meghatározása

- élőhelyek: Á-NÉR: hegylábi zárt erdőssztyep lösztölgyesek (L2x) / Natura 2000 kód: 91I0 – euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): magyar tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- érintett földrészlet(ek): Szomolya 0185/1 (részben), 0185/4 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Szomolya 17C

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

Bár a kezelési egység földhivatali nyilvántartás szerint gyept (,,rét”) is magában foglal (Szomolya 0185/4), a használat hiányában jelenleg gyepeként hasznosítható terület egység nincs. A fásszárúak borítottsága a vágástér kivételével 75% feletti.

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg. A Mezőgazdasági Parcella-azonosító Rendszerben (MePAR; www.mepar.hu) az érintett fizikai blokk nem támogatható Natura 2000 szempontjából.

Az erdőtervezett területrésszel (Szomolya 17C erdőrészlet) kapcsolatos erdőkezelési javaslatok az alábbiak:

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen. (E07)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E35)
- Őshonos fafajú állományok véghasználatok során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A vágásterületen történő égetés tilos. (E50)

3. Kezelési feladatok meghatározása

- Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni. (E58)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegekben található intenzíven terjedő lágy- és fászszerűak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni. (E69)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós fás- és lágyszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A hegylábperemi erdőssztyepp tölgyesek hazánk egyik legkritikább és legveszélyeztetettebb élőhely-típusa. Az állományok jelentős részét a gye- és gyümölcs gazdálkodás megszüntette, a jelenleg is ismert állományok jelentős része másodlagos eredetű, regeneráció eredményeképp jött létre. A kezelési egységgel érintett területen korábban szőlő, gyümölcsös volt.

A kezelési javaslatok megfogalmazásánál gondot okoz, hogy a művelési ág szerinti lehatárolás és a valós használat igen eltérő. A gye („rét”) művelési ágú alrészleten a természetesen szukcesszió révén az erdőállomány regenerálódik. Itt a nemes fajok (elsősorban tölgyek, hársak) fejlődésének elősegítése és az inváziós faj (akác) visszaszorítása a lényeges. A következő erdőtervezési ciklusban üzemtervezni javasolt a nem hasznosított, bezárult gyeprészt.

Az erdőtervezett részekben a természetvédelmi cél azonos, az erdő természetességét elősegítő javaslatokat foglalmaztunk meg. Legfontosabb feladatként az inváziós faj visszaszorítása mutatkozik.

KE-2 kezelési egység: a kaptárkövek, illetve ennek környezete

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A kezelési egység a Kaptár-rét északkeleti végének délnyugati, meredek oldalán elhelyezkedő kaptárköveket és környezetét foglalja magába (BNPI vagyonkezelésbe kerülő terület, mely 100%-ban átfed a természetvédelmi területtel). A régi térképek és fotók tanulsága szerint egykor fátlan terület volt, azonban a másodlagos szukcesszió révén beerdősült a völgyoldal e része is (1. kép).

A BNPI vagyonkezelésébe (egyelőre osztatlan közös tulajdon) került természetvédelmi területen tehát a két legfontosabb konkrét lépés a látogatószabályozás elkészítése és az elengedhetetlen tájrehabilitációs munkák elvégzése. Ezekhez megtörtént a pályázati források feltárása. A látogatókezelést és a sziklaképződmények védelmét szolgáló, felszín fölé emelt körüljáró platform és a hozzá kapcsolódó terepi bemutatást segítő létesítmények építési műszaki terve a BNPI saját forrásából elkészül (Zikkurat Építészeti Stúdió Bt.). Arról, hogy a járóplatform létesítése nem építéshatósági enge-

3. Kezelési feladatok meghatározása

délyköteles tevékenység, Mezőkövesd Város Jegyzője, mint elsőfokú építésügyi hatóság, hatósági bizonyítványt állított ki (2013. július 12.).

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: heglábi zárt erdőssztyep lösztölgyesek (L2x); őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb); jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok (OC) / Natura 2000 kód: 91I0 – euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): magyar tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- érintett földrészlet(ek): Szomolya 0140 „a” alrészlete (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Szomolya 18C

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A területen a bemutatás célterülete (élő- és élettelen természet, geológia, kultúrtörténet), a már meglévő bemutatási infrastruktúra (tanösvény, információs tábla) fenntartása, fejlesztése kiemelten fontos.
- A természetvédelmi kezelési tervnek megfelelően és a Natura 2000 fenntartási tervvel összhangban a BNPI kezelési feladatai a következők:
 - tájrehabilitációs munkák elvégzése,
 - a geomorfológiai képződmények állagmegóvása (repedések, taposóerózió megszüntetése),
 - baleseti veszélyforrások megszüntetése,
 - látogatószabályozás megoldása.
- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.
- A hajdani kőfejtőudvarokban (szikla-kopáros területen) táj- és természetvédelmi szempontú építmény (pl. nem építési engedély-köteles esőbeálló, erdei pihenő-bútor) elhelyezhető.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

Az erdőtervezett területrésszel (Szomolya 18C erdőrészlet) kapcsolatos erdőkezelési javaslatok az alábbiak:

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával). (E11)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)

3. Kezelési feladatok meghatározása

- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni. (E69)
- Inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)
- A kaptárköveken és közvetlen környezetükben megtelepülő, a sziklák állapotát – például a gyökérzet repesztő hatása miatt – veszélyeztető fás és lágyszárú növényzetet, fa és cserjema-goncokat a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, a természetvédelmi kezelővel és vagyonkezelővel egyeztetve el kell távolítani.

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A turisztikai fejlesztés révén a természetszerű erdőállományra gyakorolt negatív hatások csökkenthetők, például taposási kár csökken, inváziós és nitrofitá növényzet (fehér akác, nagy csalán, vad-szedér fajok) eredményesebben szorítható vissza.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kaptárkövek a terület unikális értékeit jelentik, sajátosan ötvözik a geológiai és kultúrtörténeti értékek jellemzőit. Azáltal, hogy a kaptárköves sziklák jelentős része elegyes tölgyesben található, ki-emelt jelentőségű közösségi élőhelytípus érintettsége is fennáll. A terület egy egységként történő erdőgazdálkodása a Natura 2000 célkitűzéseket nem szolgálja. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság folyamatban lévő területvásárlása a kaptárköves sziklát illetően arra irányul, hogy a természetvédelmi területen a magántulajdonosok korlátozása nélkül valósulhassanak meg a kezelési, bemutatási feladatok.

A kaptárköves sziklák fátlan állapotban tartása biztosíthatja egyszerre a sziklák fizikai védelmét és az inváziós fásszárú fajok elleni védekezést is. Az akácgyökerek feszítőereje és a fagyrepesztés nyomán a terület több sziklája megrepedt. A IV. számú sziklatömb (Királyszéke) 2011-ben megszakadt, ezért szükségessé vált a látogatókra veszélyt jelentő sziklatömb megerősítése. (A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából, saját költségvetési forrásból – a GEOteam Kutatási és Vállalkozási Kft. szakemberei végezték el az állagmegóvó munkálatokat: a repedést trasszbetonnal tömedékelték be, majd két helyen megfűrték a megrepedt sziklatömböt, amelyet fém közzethorgony-nal rögzítettek a szálközethez.)

KE-3 kezelési egység: a Kaptár-völgy cseres-tölgyesei

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A Kaptár-völgy nyugati oldalában összefüggő sávként megjelenő természetszerű cseres-tölgyes állományok tartoznak ide. E klímazonális erdők részben telepítés eredményeképp alakultak ki. A középkorú állományok természetessége megfelelő, a szegélyek révén az érintkező gyepterületekkel szerves kapcsolatot képez.

(2) Érintettség vizsgálata:

3. Kezelési feladatok meghatározása

- élőhelyek: Á-NÉR: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a); őshonos fafajú keményfás jellegtelenséges erdők (RC) / Natura 2000 kód: 91M0 – pannon cseres-tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): magyar tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- érintett földrészlet(ek): Szomolya 0140 „a” alrészlete (részben), 0185/4 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Szomolya 18D, 18F

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. Erre a terület adottságai sem alkalmasak.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

Az erdőtervezett területrésszel (Szomolya 17C erdőrészlet) kapcsolatos erdőkezelési javaslatok az alábbiak:

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A vágásterületen történő égetés tilos. (E50)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni. (E69)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

3. Kezelési feladatok meghatározása

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának fenntartását, javítását szolgáló intézkedésekkel (szegélyek védelme, mikroélőhelyek visszahagyása, inváziós fajok elleni védekezés) a kedvező természetvédelmi helyzet fenntartható, megőrizhető.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A zonális erdőtársulásra javasolt erdőkezelések a természetesség fenntartását szolgálják. Legfontosabb megoldandó feladatként jelentkezik az erdőkezelések során a beszivárgó akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

KE-4 kezelési egység: szárazgyepek, sztyepprétek és cserjésedett állományaik

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

Változatos fajkészletű, megjelenésű száraz gyepek és cserjés élőhelyek gyűjtőegysége. Ide sorolandók a Kaptár-réten illetve a kaptárkövek feletti kis dombon előforduló csenkeszes sztyepprétek, a zárt, széleslevelű fűfajok (elsősorban hegyi fogtekerics /*Danthonia alpina*/) dominanciájával jellemezhető gyeptípusok, valamint ezek záródó, cserjésedő állományaik (kőkeny, galagonya, vadrózsa) (2.,3. kép)

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Fél-száraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyepprétek (H4); löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek (H5a); száraz-fél-száraz erdő- és cserjés szegélyek(M8); galagonyás-kőkenyes-borókás cserjések (P2b); jellegtelen száraz- vagy fél-száraz gyepek és magaskórósok (OC) / Natura 2000 kód: 6210 – meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); 6240 – szubpannon sztyeppék; 40A0 – szubkontinentális peripannnon cserjések
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- érintett földrészlet(ek): Szomolya 0139/2(részben); 0140 „a” alrészlete (részben); 0141 „a” „c” „d” alrészlete (részben); 0170/2 (részben); 0170/3 (részben); 0184 (részben); 0185/1 (részben); 0185/2 (részben); 0185/4 (részben).
- érintett erdőrészlet(ek): -

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. A már természetben meglévő – ingatlannyilvántartásban nem szereplő – utak felszámolása, kiváltása (pl. Szomolya 0139/2). A mára használhatatlanná vált Szomolya 0172 út kitisztítását és helyreállítását, úgy kell végezni, hogy bizonyos mértékű cserjés szegély (minimum 5%) megmaradjon.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

3. Kezelési feladatok meghatározása

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg.

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)
- Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható. (GY57)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY110)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakai helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós cserjefajok visszaszorítása, gyepek siskásodásának, cserjésedésének megakadályozása, visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A hegylábperemi gyepterületek a Bükkalján igen veszélyeztetettek, lévén a fenntartó művelés hiányában erősen cserjésednek, erdősülnek, több helyen özönnövényekkel fertőzöttek. A völgytalpak esetén ez fokozottabban érvényesül, így a tervezési területen a jelenlegi fenntartó kezelés (legeltetés szarvasmarhával) és kaszálás a Natura 2000 célkitűzéseket szolgálja. A javasolt kezelési előírások a hatékonyabb gyepterület fenntartás technológiáját ismertetik. A cserjés, átmeneti élőhelyekre szükség van, ezért nem cél a kökényes – galagonyás cserjések teljes felszámolása a területen. Ezek mozaikos megtartása, kialakítása fontos természetvédelmi cél.

Mivel ehhez a kezelési egységhez útrézsük is tartoznak (pl. Szomolya 0172 felújítása esetén), így itt a cserjések minimális 5%-ban történő visszahagyása védett értékek fennmaradását biztosíthatják (pl. macskahere, réti iszalag, cserjésekhez köthető énekesmadarak).

3. Kezelési feladatok meghatározása

KE-5 kezelési egység: völgytalpi kezelt mocsárrétek, kaszálók

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A völgytalpi mocsárrétek elsősorban a Kaptár-völgy és a Hátmegi rét összefolyásánál találhatók. A szárazabb, ecsetpázsitos részeken fenntartó kaszálás folyik, kiegészülve szarvasmarhával történő alkalmi legeltetéssel, míg a mélyebb fekvésű sásrétek, harmatkásások esetében rendszeres (évenkénti) kaszálások nincsenek, de ezen élőhelyek nem is igénylik ezt. (5., 6. kép).

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: élőhelyek: nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet (B2); nem zsombékoló magassásrétek (B6); mocsárrétek (D34); Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok (OB) / Natura 2000 kód: 6510 – sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): vöröshasú unka /*Bombina bombina*/ (D)
- érintett földrészlet(ek): Szomolya 0141 „c”, „d” alrészlete (részben); 0170/3 (részben); 0170/4 (részben); 070/5 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. A mocsárréteken csak a gazdálkodás folytatásához szükséges földutakat javasolt fenntartani.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg.

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Kaszáló sarjülegeltetése kizárólag szarvasmarhával és lóval lehetséges, a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos. (GY63)
- Kaszálás július 15. után lehetséges. (GY72)
- A parcella max. 50%-a hasznosítható kaszálással. (GY97)

3. Kezelési feladatok meghatározása

- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY110)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA01).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós cserjefajok visszaszorítása, gyepek nádasodásának visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A völgytalpi mocsárrétek, mint időszakos vizes élőhelyek igen veszélyeztetettek a Bükkalján. A kezelési egység területén a kezelés fő feladata a kaszálórétek, mocsárrétek, kedvező természeti állapotának a fenntartása, fejlesztése. A jelenlegi hasznosítás (kis létszámú extenzív szarvasmarha-legeltetés) illetve alkalmi kaszálás a rétek fenntartásához elengedhetetlenül szükséges. Az inváziós lágyszárúak (elsősorban kanadai aranyvessző, zöld juhar) felverődése a természeti állapotok ellen hat, általános degradációt okozhat.

KE-6 kezelési egység: elnadasodott, záródó (nem kezelt) mocsarak

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A Hátmegi-völgy középső szakaszának kezeletlen elnadasodott részét foglalja magába a kezelési egység. A lefolyástalan részeken másodlagos nádas foltok verődtek fel, melyek között kisebb természetes mocsarak, mocsárrétek is meghúzódnak.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); mocsárrétek (D34); jellegtelen üde gyepek és magaskórósok (OB); Üde cserjések (P2a); puhafás pionír és jellegtelen erdők (RB) / Natura 2000 kód: 6510 – sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

3. Kezelési feladatok meghatározása

- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): -
- érintett földrészlet(ek): 0170/1 (részben); 0170/3 (részben); 0184 (részben); 0185/2 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. A mára használhatatlanná vált Szomolya 0172 út kitisztítását és helyreállítását, úgy kell végezni, hogy bizonyos mértékű cserjés, fás szegély (minimum 5%) megmaradjon.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg.

- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó elnadasodott mocsárrétek megfelelő rétgazdálkodás esetén visszaalakíthatók kaszálókká, azonban ez csak kezdeti nagy ráfordítással tehető meg (pl. vízelvezető árkok kitisztítása, fásszárú vegetáció és a nád visszaszorítása). A helyreállítás alapfeltételéhez sorolandó a gazdálkodási szándék is. A kezelési egység területére vonatkozóan nagyobb léptékű élőhelyrekonstrukciós javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós

3. Kezelési feladatok meghatározása

cserjefajok visszaszorítása, gyepek nádasodásának visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Természetvédelmi szempontból a jelenlegi elnádásodott mocsári állapot is megfelelő természetesű, azonban – ha a záródás – inváziós fajokkal történik (pl. amerikai kőris, zöld juhar, gyalogakác), ott hosszabb távon jelentős élőhelyleromlással számolhatunk. A kezelési javaslatok az időszakos vizes élőhely megtartását szolgálják. Tulajdonosi / kezelői szándék megléte esetén az érintett területegység jelentős része művelhetővé válik (elsősorban kaszálórétek formájában).

KE-7 kezelési egység: kultúrerdők és származékerdők

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

Ehhez a kezelési egységhez sorolandók az ültetvényszerű erdőállományokon (pl. telepített fenyvesek) kívül azon spontán kialakult erdőfoltok, erdősávok, melyek jelentős része nem erdőtervezett területen található. A kezelési egység részben erdőtelepítések révén alakult ki (egykori legelőterületek helyén), részben másodlagos szukcesszióval, beerdősüléssel. A származékerdők igen heterogén fafaj-összetételűek lehetnek: pl. spontán mezei juharos foltok, rezgő nyaras facsoportok, mocsárréteken, azok szegélyén felverődő füzes állományok, völgytalpi előregedett, kiszáradt gyümölcsösök, töviskes cserjésekből fejlődő spontán cseres, illetve akácosodó foltok. Jellegüknél fogva legtöbbször szegélyélőhelyként jelentkeznek, növekvő tendenciával.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: galagonyás-kökényes-borókás cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), puhafás pionír és jellegtelen erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), ültetett akácosok (S1), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7) – Natura 2000 kód: -
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): -
- érintett földrészlet(ek): Novaj 0219; 0213; 0214 (részben); Szomolya 0139/2 (részben); 0140 „a” alrészlete; 0141 „c” „d” alrészlete (részben); 0170/1 (részben); 0170/3 (részben); 0170/4 (részben); 0170/5 (részben); 0185/1 ((részben); 0185/2 (részben); 0185/4 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Szomolya 17A3; 17B; 18A; 18B; 18C (részben); 18G

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg.

3. Kezelési feladatok meghatározása

- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával). (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E35)
- Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni. (E58)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyp) hasznosítandók. (E67)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni. (E69)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan speciális élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. A nem erdőtervezett területeken a rét / legelőgazdálkodással az eredeti hasznosítás visszaállítható. Ez különösen javasolt az idegenhonos fajok által uralt állományokban (akác, amerikai kőris, zöld juhar). A telepített erdei fenyő ültetvények esetén középtávon – forrás megléte

3. Kezelési feladatok meghatározása

esetén – javasolt a szerkezetátalakítás (ennek célállománya a termőhelynek megfelelő faállomány-típus: pl. CS-KTT).

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A javasolt kezelésekkel a tervezési terület gyeperdő mozaikossága fenntartható, fejleszthető. A javaslatok egy része lehetőséget ad a nem erdőtervezett területeken a korábbi hasznosítás visszaállítására (egyúttal jelölő élőhelytípust állítva vissza) és az idegenhonos fajok elleni védekezésre. Az erdőtervezett fenyvesállományok esetén az erdőfelújítások során javasolt honos célállománnyal potenciális lehetőséget biztosíthatunk egyes közösségi jelentőségű fajok (pl. tavaszi fészűbagoly lepke, nagy szarvasbogár, nagy höscincér) állományainak megerősítését túl, az erdei ökoszisztémák természetességének javulására is.

KE-8 kezelési egység: visszagyepesedő rét (vadföld)

(1) Rövid jellemzés, értékelés:

A kezelési egység magában foglalja a Hátmegi-rét felső részének, korábban vadföldként hasznosított területegységét. A rét művelési ágban lévő területen jelenleg regenerálódó kaszálórétet találunk. (7. kép).

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: (OB) / Natura 2000 kód: -
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): -
- érintett földrészlet(ek): Szomolya 0185/1 (részben), 0185/3 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(3) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(4) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg.

- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)

3. Kezelési feladatok meghatározása

- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó földrészletet a művelési ágnek („rét”) megfelelő hasznosításban szükséges tartani. Ezen állapot eléréséhez a jelenlegi spontán szukcesszióon kívül szükséges élőhelyfenntartásra is szükség van (alapvetően kaszálásra). A visszagyepesedő területeken alkalmazott szárazítás esetén a növényi szervesanyag a területen marad, mely a gyep regenerációját nem segíti, ugyanakkor inváziós fajok megtelepedését, megerősödéséhez is vezethet (pl. magas aranyvessző, se-lyemkóró).

(6) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A korábbi vadföldként való hasznosítás rét művelési ágú területen a Natura 2000 célkitűzések megvalósulását nem szolgálták. Célként jelentkezik e terület egység ismételt bevonása a területhasználatba a kaszálások révén. Az előírás javaslatok a rétként történő hasznosítás elősegítését szolgálják.

3.2.2. *Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés*

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. *Fajvédelmi intézkedések*

A fajvédelmi intézkedések nagyrészt kapcsolódnak az élőhelyek kezelési intézkedésekhez (pl. a gyepek legeltetéssel történő hasznosítása kedvező a terület jelölő növényfajainak (Janka-tarsóka, piros kígyószisz) fenntartása szempontjából). Speciális fajvédelmi intézkedéseket elsősorban állatfajok esetén érdemes meghatározni.

- díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

Összetett fejlődési ciklussal fejlődő lepkefaj. Természetvédelmi helyzetét fejleszthetjük a fahasználatok során, ha a fagyalos és kőrises erdőszegélyeket visszahagyjuk, legalább egy fahossznyi szélességben. Lokálisan az erdőszegélyhez kapcsolódó kökénycserjések visszaszorítása is célravezető lehet, amennyiben az elnyomja az üdebb fagyalos cserjeszintet.

- nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*)

Az erdőtervezett területeken a megfelelő méretű és állagú holtfa visszahagyása javasolt (elsősorban tölgyek esetén). A származékerdőkben (sok esetben fásításokban) a szórványként megjelenő kiszáradt gyümölcsfák (almafélék, cseresznye) bizonyos arányának visszahagyása is javasolt (ez odulakó madárfajok állományának fenntartását, megerősödését is szolgálhatja).

3.Kezelési feladatok meghatározása

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen monitorozás nem zajlik. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésre álltak korábban is biotikai alapadatok, melyek jelen tervezés során kiegészültek különös tekintettel a közösségi jelentőségű állat és növényfaj felméréseivel.

A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozandó több felmérési, kutatási vizsgálat is folyt a területen:

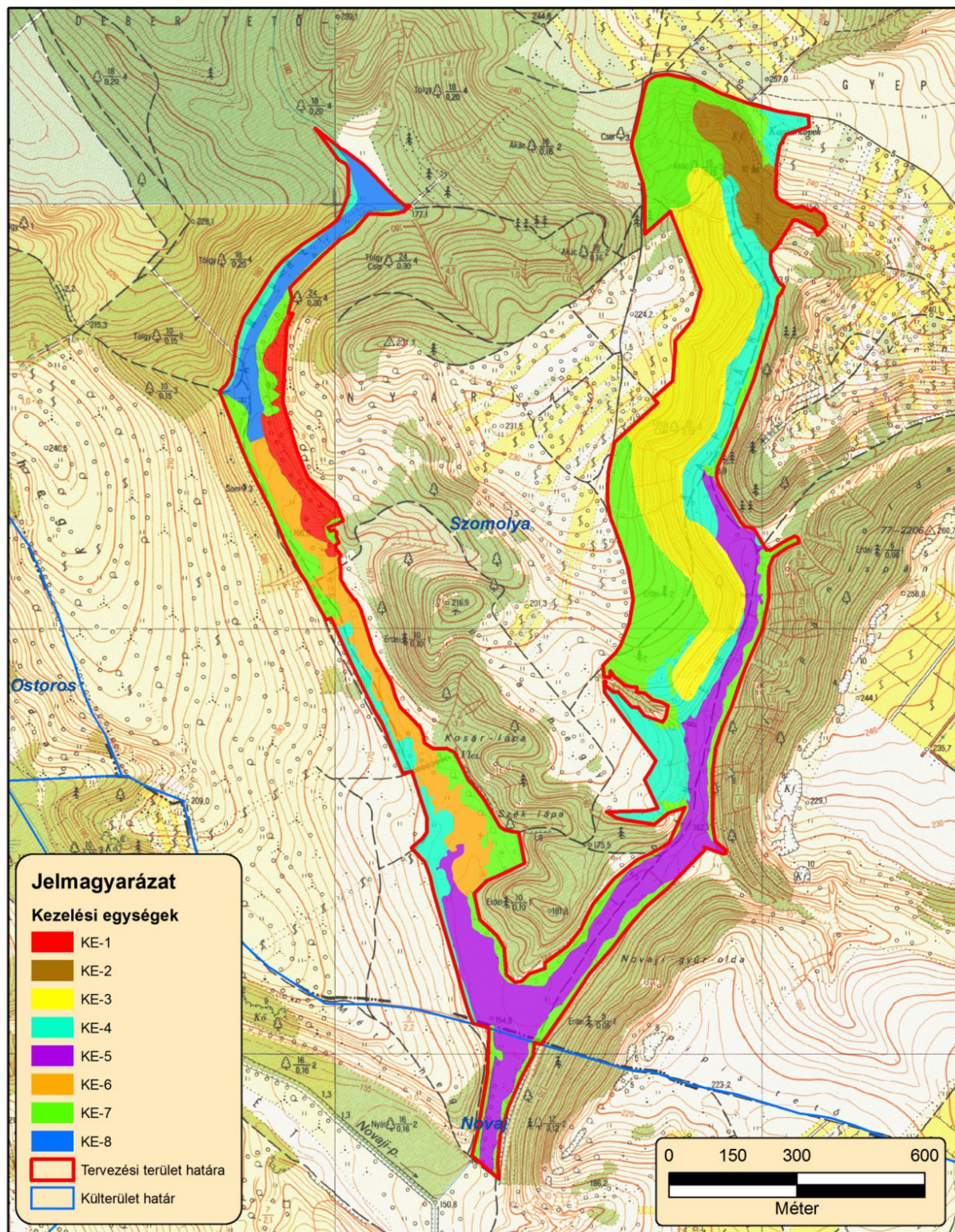
- A kora tavaszi aszpektusban teljes Janka-tarsóka (*Thlapi jankae*) felmérés történt, a faj által preferált élőhelyfoltok teljes bejárásával (sztyepprétek, félszáraz gyepek, pusztai cserjések, mezsgyék).
- A tervezés alapját képező élőhelytérképezés 2012-2013-ban készült el, melynek keretében további védett növényfajok ponttérképezése is megtörtént.
- A lepkészeti és bogártani felmérések elsősorban a közösségi jelentőségű fajokra fókuszáltak.
- A denevértani felmérések denevér detektorok (akusztikus vizsgálat) segítségével történtek, melynek keretében a területről korábban ki nem mutatott fajok is előkerültek.
- A területtel közvetlenül érintkezve a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság peleodú-telepet tart fenn, melyhez monitorozási jellegű felmérések is kapcsolódnak.

Mindenképp megemlítendő a kaptárköves sziklák lehatárolását szolgáló kutatások, felmérések (pl. állapotörögzítés, GPS-es területlehatárolás), mely a védetté nyilvánítási eljárás alapját képezte.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép:

3. Kezelési feladatok meghatározása

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	hegylábperemi erdőssztyepp-tölgyesek	2,6	Szomolya 0185/1 (*), 0185/4 (*)	Szomolya 17C
KE-2	a kaptárkövek, illetve ennek környezete	3,7	Szomolya 0140 „a” alrészlete (*)	Szomolya 18C
KE-3	a Kaptár-völgy cseres-tölgyesei	15,2	Szomolya 0140 „a” alrészlete (*), 0185/4 (*)	Szomolya 18D, 18F
KE-4	szárazgyepes, sztyepprétek és cserjésedett állományaik	11,5	Szomolya 0139/2(*); 0140 „a” alrészlete (*); 0141 „a” „c” „d” alrészlete (*); 0170/2 (*); 0170/3 (*); 0184 (*); 0185/1 (*); 0185/2 (*); 0185/4 (*)	-
KE-5	völgytalpi kezelt mocsárrétek, kaszálók	12,9	Szomolya 0141 „c”, „d” alrészlete (*); 0170/3 (*); 0170/4 (*); 070/5 (*)	-
KE-6	elnádasodott, záródó (nem kezelt) mocsarak	6,1	Szomolya 0170/1 (*); 0170/3 (*); 0184 (*); 0185/2 (*)	-
KE-7	kultúrerdők és származékerdők	21,5	Novaj 0219; 0213; 0214 (*); Szomolya 0139/2 (*); 0140 „a” alrészlete; 0141 „c”, „d” alrészlete (*); 0170/1 (*); 0170/3 (*); 0170/4 (*); 0170/5 (*); 0185/1 (*); 0185/2 (*); 0185/4 (*)	Szomolya 17A3; 17B; 18A; 18B; 18C (*); 18G
KE-8	visszagyepesedő rét (vadföld)	3,2	Szomolya 0185/1 (*), 0185/3 (*)	-

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölsönös megfeleltetés” (KM) rendszernek betartása.

3. Kezelési feladatok meghatározása

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (23/2013. (IV.09.) VM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke jelenleg 38 EUR/ha évente. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.
- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.
- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben nem elhanyagolható. Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a tá-

3. Kezelési feladatok meghatározása

mogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Unió pénzei megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy az Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Unió forrásból történhessen károsodás.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos természetvédelmi pályázat nem tervezett.

Jelenleg tervezés alatt van a kaptárkövek biztonságos bemutatását szolgáló platformok tervezése, kialakítása, mely közvetve természetvédelmi célként a Natura 2000 célkitűzéseket is szolgálhatja. A korszerű (és a védelmet szolgáló) terepi bemutatóhely létesítését (valamint a bükkaljai kaptárkövek egységes rendszerben történő interpretációját) szolgáló projektet a 2013-ban megjelenő EGT/Norvég Finanszírozási Mechanizmus „Kulturális és természeti örökség megőrzése és megújítása” (Hungary) programterületére, a „Vidéki kulturális és természeti örökség megőrzése” c. intézkedéséhez kívánja beadni a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság.

3.3.3. Egyéb

A fent listázott tervezési kereteken és lehetőségeken túl egyéb javaslat nem fogalmazható meg.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A tervkészítés során végzett kommunikációs tevékenységek célja, hogy a tervezési terület közösségi jelentőségű élőhelyeit és fajait, a természetvédelmi célkitűzéseket és a megőrzéshez, illetve fejlesztéshez szükséges intézkedéseket bemutassa a célcsoportoknak (érintetteknek). A nyílt tervezés során az érintetteknek lehetőségük volt észrevételeik megismertetésére, ezáltal közvetve a tervkészítés folyamatában is közreműködhettek. Az ütközési pontok feltárása kiemelt prioritással bírt, melynek eredményeképp a gazdálkodók, területkezelők számára a Natura 2000 hálózat és annak működtetése is ismeretbővülést jelenthetett.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban:

<http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	üisz: 34-25/3/2013 26 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén))	2013. 12.11.
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	üisz: 34-25/4/2013 hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 12 fő (tulajdonos/földhasználó – 3 fő; önkormányzat – 2 fő, civil szerv. – 1; BNPI – 6 fő)	2013. 12.18.

3. Kezelési feladatok meghatározása

Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	FÓRUM után töltendő!	
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	FÓRUM után töltendő!	
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2013. 07.05.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok
Erdőgazdálkodók	Magánerdő tulajdonosok
Vadgazdálkodók	Vadásztársaságok
Önkormányzatok	Szomolya és Novaj községek önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: - Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, - Heves megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága - Heves megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága - Heves Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság - Egri Járási Hivatal Járási Földhivatala - Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége
Civil szervezetek, köztisztviselők	- Kaptárkö Természetvédelmi és Kulturális Egyesület - Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 34. sz. Bükk HCS - Nemzeti Agrárkamara Heves megyei Igazgatósága
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

FÓRUM után töltendő!

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A tervezési terület az Egri-Bükkalján található és két összefutó völgyet foglal magába. A szomolyai Kaptár-völgy az ún. „alsó riolittufa” (Gyulakeszi Riolittufa Formáció) lerakódásába vágódott be, illetve ebből formálódtak ki a kaptárkövek. Az MTA Rétegtani Bizottsága a kaptárkövek területét a Szomolya, Kaptárkövek (M-40) néven Gyulakeszi Riolittufa Formáció nemzetközi globális jelentőségű geológiai alapszelvényeként tartja nyilván.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékelt meleg – mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. A napsütés évi összege meghaladja az 1850 órát, a nyári időszakban 750-760, a téliben 180 napos óra körüli.

Az évi középhőmérsékletét 9-10 C körüli, de a két markáns völgyben ennél hűvösebb mezoklimatikus viszonyok is lehetnek. Az őszi időszakokban gyakran köd üli meg a völgyet. A hűvösebb mezo- és mikroklimát erősíti az is, hogy a völgyoldalak erdősültek, így a besugárzás is alacsonyabb, mint a Bükkalja fátlan, laposabb völgyeiben.

Az évi csapadékösszeg 600 mm körüli, de jelentős eltéréseket mutat. Az aszályos években jóval 500 mm alatt is lehet, extrém csapadékos években, a 800 mm-t is meghaladhatja.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Bükkalja völgyei észak-déli futásirányúak, melyekben részben recens patakok is futnak. A tervezési területen állandó vízfolyás nem található, de csapadékosabb években a domborzati adottságok révén időszakosan erek jelenhetnek meg. Ezek a meanderező erek 0,5 – 1 m mélyre be is vágódtak, legszebb megjelenési formájuk a Kaptár-rét középső szakaszánál figyelhetők meg.

1.1.3. Talajtani adottságok

A miocén-korú tufafelszíneken elsősorban barnaföldeket és nyiroktalajokat találunk. A völgytalpakon jellegzetes réti talajok alakultak ki. A talajtakaró vastagsága igen eltérő lehet, a televényes erdei talajokon kívül, több ponton a (dácit)tufa alapkőzet a felszínre is bukkan, úgynevezett „földes köpárt” képezve (pl. a kaptárkövek térsége, a Kutya-hegy keleti domboldala). A tufafelszínnek eróziós árkok, dűlőutak mentén is felszínre bukkanhatnak. Az utóbbi 70-80 évben a talajosodási folyamatok felerősödtek.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2013-ban élőhelytérképezésre került sor, az Általános Élőhelyosztályozási Rendszer /Á-NÉR 2011/ kritériumrendszerét követve. Az egyes lehatárolt élőhelyfoltokhoz természetességi / degradáltsági mutatókat is rendeltünk (TDO, 1-5 skála). Az élőhelytérképezés során pontos adatokhoz jutottunk az adott élőhelyfoltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Élőhely neve	Kódja	Terület (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	4,6	5,9	-
Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet	B2	1,5	1,9	-
Nem zsombékoló magassásrétek	B5	1,4	1,8	-
Mocsárrétek	D34	7,7	10,1	6510
Köves talajú lejtősztyepppek	H3a	0,04	0,04	-
Félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek	H4	1,8	2,29	6210
Lőszgyepek, kötött talajú sztyepprétek	H5a	3,2	4,2	6240
Cseres-kocsánytalan tölgyesek	L2a	14,2	18,45	91M0
Hegylábi zárt erdőssztyep löszölgyesek	L2x	5,4	7,0	9110
Száraz-félszáraz erdő- és cserjés szegélyek	M8	1,0	1,3	6210
Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	OB	6,0	7,8	-
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	OC	0,9	1,2	-
Üde cserjések	P2a	0,03	0,03	-
Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	P2b	4,4	5,7	40A0*
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	0,3	0,3	-
Puhafás pionír és jellegtelen erdők	RB	0,7	0,9	-
Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC	10,4	13,5	-
Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők	RDb	2,0	2,7	-
Ültetett akácok	S1	4,7	6,2	-
Ültetett erdei- és feketefenyvesek	S4	6,5	8,39	-
Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	0,1	0,1	-
összesen		76,9	100	

1. táblázat: A tervezési területen előforduló élőhelyek kiterjedése (ha), aránya (%) és Natura 2000 élőhelyekkel való megfeleltethetősége (Á-NÉR 2011 alapján) [* – a kategória részben poligonok szintjén feleltethető meg az adott Natura 2000 élőhelykategóriával]

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

TDO	Magyarázat	Terület (ha)	Arány (%)
1	A természetes állapot <u>teljesen leromlott</u> , az eredeti vegetáció nem ismerhető fel, gyakorlatilag csak gyomok és jellegtelen fajok fordulnak elő	0,3	0,4
2	A természetes állapot <u>erősen leromlott</u> , az eredeti társulás csak nyomokban van meg, domináns elemei szórványosan, nem jellemző arányban fordulnak elő, tömegesek a gyomjellegű növények	28,8	37,5
3	A természetes állapot <u>közepesen romlott</u> le, az eredeti vegetáció elemei megfelelő arányban vannak jelen, de színező elemek alig fordulnak elő, jelentős a gyomok és a jellegtelen fajok aránya	43,3	56,3
4	Az állapot <u>természetközeli</u> , az emberi beavatkozás nem jelentős, a fajszám a társulásra jellemző maximum közelében van, a színező elemek aránya jelentős, a gyomok és jellegtelen fajok aránya nem jelentős	4,4	5,8
5	Az állapot <u>természetes</u> , illetve annak tekinthető, a színező elemek (zömük védett faj) aránya kiemelkedő, köztük reliktum jellegű ritkaságok is; gyomnak minősülő fajok alig	-	-

2. táblázat: A tervezési területen előforduló élőhelyek természetessége, degradáltsága (a kategória-rendszer Seregélyes 1995 alapján)

Natura 2000 élőhelykód	TDO 1	TDO 2	TDO 3	TDO 4	Összeg %
40A0	-	-	62,7%	37,3%	100%
6210	-	10,3%	66,55	23,2%	100%
6240	-	-	99,2%	0,8%	100%
6510	-	12,7%	77,7%	9,6%	100%
91I0	-	-	100%	-	100%
91M0	-	1,9%	98,1%	-	100%
nem Natura élőhelytípus	0,8%	63,0%	29,4%	6,8%	100%
Összesen:	0,4%	37,5%	56,3%	5,8%	100%

3. táblázat: A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok természetességi / degradáltsági megoszlása a 2013 felmérés alapján

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Minősítése	Területe / aránya (SDF 2012 alapján)	Területe / aránya (2013 felmérés alapján)
Szubkontinentális peripannon cserjések	40A0	D	3 ha / 2,31%	0,3 ha / 0,3%
Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	6210	-	-	2,8 ha / 3,6%

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Minősítése	Területe / aránya (SDF 2012 alapján)	Területe / aránya (2013 felmérés alapján)
Szubpannon sztyeppék	6240	D	1 ha / 0,77%	3,3 ha / 4,2%
Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	6430	D	0,1 ha / 0,077%	-
Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	6510	C – CCC	30 ha / 23,1%	7,7 ha / 10,1%
Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.)	91I0	B – CBB	25 ha / 19,21%	5,4 ha / 7,0%
Pannon cseres-tölgyesek	91M0	-	-	14,2 ha / 18,5%

4. táblázat: A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok adatainak összevetése a 2012-es Natura 2000 adatbázis (SDF) illetve a 2013 felmérés alapján

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
40A0*	Szubkontinentális peripannon cserjések	D
6210	Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	D
6240*	Szubpannon sztyeppék	D
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	D
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	C
91I0*	Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.)	B
91M0*	Pannon cseres-tölgyesek	D

Jelölő státuszú közösségi élőhelytípusok:

Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)

Élőhely kódja:

91I0*

Élőhely előfordulásai a területen:

A két völgyben egy-egy élőhelyfoltban fordul elő kis állománya a hegylábperemi lösztölgyesnek. Ebben a zónában már számos átmenet mutatkozik a melegkedvelő tölgyesek (L1) irányába.
Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: L2x – Hegylábi zárt erdőssztyepp lösztölgyesek

Élőhely területi aránya:

7% (a 2013. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

5,4 ha (a 2013. évi élőhelyterképezés alapján)

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Élőhely jellemzése:

A két élőhelyfolt eltérő struktúrát és fiziognómiát mutat. A Kaptár-rét végében, a kaptárkövek környezetében dácittufa felszínen, nyilvánvalóan másodlagos szukcesszióval kialakult állomány található. Az elmúlt évtizedekben jelentősen elakadosodott, melyet orvosolandó a kaptárkövek környezetében több ütemben történtek akácirtások (mechanikus és kémiai módszerekkel egyaránt). A lombkoronaszint így másodlagosan nyílt, a karakterfajok alapján azonban még ehhez az élőhelytípushoz sorolandó. A lombkorona-szintben a tölgyfajok (*Quercus* spp.) mellett a mezei- és a tatárjuhar (*Acer campestre*, *A. tataricum*), a mezei szil (*Ulmus minor*), és a magas kőris (*Fraxinus excelsior*) fordul elő. Utóbbi a vízműsásban homogén állományt képez. A lágyszárú szint a kezelések miatt kevésbé fejlett, jórészt a lombkoronaszintet képező fajok újulatából áll. A gyepszint kissé nitrofitá, de az erdőssztepp fajok közül előfordul a parlagi rózsza (*Rosa gallica*), a széleslevelű és az orvosi salamonpecsét (*Polygonatum latifolium*, *P. odoratum*), a gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), a piros gólyaorr (*Geranium sanguineum*), a gatyás saláta (*Lactuca viminea*), sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*) és az érdes hagyma (*Allium oleraceum*).

A Hátmegi-völgyben lévő állománya ennél zártabb, a tölgyek közül a kocsányos tölgy (*Q. robur*) a domináns. Lokális színezőelemként jelentkezik a bíbros kosbor (*Orchis purpurea*), a széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helborine*) és az orvosi gyöngyköles (*Lithospermum officinale*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az élőhelyfoltok természetessége közepes, a másodlagos jellegük-nél és özönnövény terheltségük-nél fogva 3-as besorolásúak a Sere-gélyes-féle skálán.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Országosan és regionálisan is kritikusan veszélyeztetett erdőtársu-lás. Relatív kis méretük-nél fogva a veszélyeztető tényezők hatvá-nyozottan jelentkeznek. A felmért két állomány site-peremi hely-zetben található, így a Natura 2000 területen kívülről érkező nega-tív hatások is befolyásolják őket (pl. egykori gyümölcsösök felől történő inváziós nyomás).

Veszélyeztető tényezők:

A fakivágások által „megnyitott” erdőfoltokban honos cserjések (elsősorban szederfélék, ill. fekete bodza) illetve akácok hatolhat-nak be, melyek a természetes állapotok leromlásához vezethetnek.

A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján:

Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategória-rendszerbe: (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony):

- B02.01 – erdőfelújítás (M)
- B02.04 - lábonálló és/vagy elfekvőholt faanyag eltávolítá-sa (M)
- E03 – szemét, hulladék (L)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M)
- K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)

Kezelési javaslatok:

- Teljes kíméletet igénylő, ritka élőhelytípus
- Állományaikban a cserjeirtást csak a kaptárkövek védőzónájában javasolt elvégezni, a töviskes cserjék (kőkény, vadrózsa, galagonya) rováására szükséges végrehajtani

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

- Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett akácosok esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt.
- A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők kizárása, minimalizálása

Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Élőhely kódja:

6510

Élőhely előfordulásai a területen:

A vizsgálati terület több pontján a Kaptár-réten illetve a Hátmegi-réten fordulnak elő állományaik, völgytalpi szituációban (össz. 12 térképezett élőhelyfoltban).
Á-NER 2011 megfeleltethetőség: D34 – Mocsárrétek

Élőhely területi aránya:

10,1% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

7,7 ha (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

Több társulástípusból összeálló élőhelyi kategória. A Kaptár-rét középső, még legeltetett részén mocsári elemekben gazdagabb foltok találhatók (pl. erdeikáka */Scirpus sylvaticus/*, fehér tippán */Agrostis stolonifera/*, vízi hídör */Alisma plantago-aquatica/*, vízi- és magas peszérce */Lycopus europeus, L. exaltatus/*, stb.) Degradáltsághelyzők az alábbi fajok: subás farkasfog (*Bidens tripartita*), békaszittyó (*Juncus effusus*), borzas sás (*Carex hirta*). A Kaptár-völgy alsó részén ecsetpázsitos réteket találunk, melyben elszórtan jelentkeznek kaszálóréti elemek is, mint pl. északi galaj (*Galium boreale*), réti iszalag (*Clematis integrifolia*), fényes borkóró (*Thalictrum lucidum*), fűzlevelű peremizs (*Inula salicina*), stb. A két völgy összefolyásánál található csenkeszes kaszálórétek magas természetességűek, jellemző faja az előbbieken túl a szürke aszat (*Cirsium canum*), a mocsári csorbóka (*Sonchus palustris*), a mocsári gólyahír (*Caltha palustris*), a sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*), a vesszős- és réti fűzény (*Lythrum virgatum, L. salicaria*). A mocsárrétek mélyebb fekvésben nádasokkal (B1a), magassásosokkal (B6) érintkeznek. A Hátmegi-réten található állományok már jóval leromlottabbak, a kezelés hiánya miatt. Itt a cserjésedés (kőkönnnyel, galagonyával, pionír jellegű juharfajokkal), a siskanádtippán (*Calamagrostis epigeios*) illetve az idegenhonos kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) előretörése szembetűnő.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Az élőhelyfoltok természetessége igen változó, a Kaptár-rét alján a novaji községhatárnál igen természetes, karakterfajokban is gazdag típusok fordulnak elő, míg a Hátmegi-rét alsó és középső részén erősen degradálódott, a cserjésedés előrehaladott állapotában lévő állományok találhatók.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Erősen veszélyeztetett élőhelytípus. Csak a fenntartó kezelés következtében maradhatnak fenn állományaik. A Kaptár-réten az extenzív szarvasmarhával történő legeltetés természetvédelmi szempontból kedvezőnek tekinthető a mocsárrétek, kaszálórétek esetében is.
Kezelés hiányában, a szukcesszió révén állományaik cserjésednek, erdősülnek (elsősorban a Hátmegi-réten).
Mivel a völgytalpi kaszálóréteket legtöbbször üzemtervezett erdőterületek határolják, így az erdőgazdálkodásból eredeztető veszélyeztető tényezők hatványozottan jelentkeznek.

I.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Veszélyeztető tényezők:

A legfontosabb veszélyeztető tényező a kezelések (kaszálás, ill. a legeltetés) elmaradása lehet. Ennek hiányában a szukcesszió igen gyorsan „felélheti” állományait. A Hátmegi-réten található nádasok is részben a kaszálás elmaradása miatt alakultak ki mocsárrétekből.

A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal) alapján:

Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe: (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony):

- A02 – művelési mód változása (H)
- A03.03 – kaszálás felhagyása/hiánya (H)
- A04.03 – pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya (M)
- B02.01 – erdőfelújítás (L)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M)
- K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)

Kezelési javaslatok:

- A fenntartó kaszálás feltételeinek biztosítása a területen
- Völgyoldali szituációban a jelenleg is folytatott legeltetés folytatandó
- Az állományok cserjésedésének megakadályozása, első-sorban mechanikus módszerekkel (kézi cserjeirtás javasolt)
- Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett területek esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt.

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű élőhelytípusok:

Szubkontinentális peripannon cserjések

Élőhely kódja:

40A0

Élőhely előfordulásai a területen:

A tipikus megjelenésű törpe mandulás, csepleszmeggyes cserjések hiányoznak a tervezési területről. Azon töviskes (*Prunetum*) állományokat vontuk ezen élőhelyhez, melyekben sztyepp- és erdőssztyepp elemek található, degradáltságuk alacsony, inváziós faj nem fordul elő vagy alacsony részesedésű. Legszébb állománya a Kaptár-rét lankás domboldalain a cserestölgyesekhez (L2a) illeszkedve fordulnak elő. Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: P2b – Galagonyás-kökényesborókás cserjések (részben)

Élőhely területi aránya:

0,3% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

0,3 ha (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

I.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Élőhely jellemzése:

Az Á-NÉR és Natura 2000 interpretáció változása miatt csak azon *Prunetum* jellegű cserjéseket soroltuk a 40A0 élőhelytípushoz, melyek több sztyepp- és erdőssztyepp fajt tartalmaznak. A tervezési területen nagy arányban fordulnak elő, azon töviskes cserjések, amelyek nem feleltethetők meg így a szubkontinentális peripannon cserjések élőhelytípusnak.

A fent említett okokból következően a cserjések vezérnövénye az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) és a kökény (*Prunus spinosa*). elszórta jelentkezik még a parlagi rózsza (*Rosa gallica*) és a tatárjuhar (*Acer tataricum*). A kaptárkövek felett egy 50 m²-es foltban a csepleszmegegy (*Cerasus fruticosa*) is előfordul. A természetes állapotra utal az alábbi sztyepp és erdőssztyepp fajok előfordulása: Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), piros kígyósizs (*Echium russicum*), réti iszalag (*Clematis integrifolia*), koloncos lednek (*Lathyrus lacteus*), borsóképű bükköny (*Vicia pisiformis*), fehér pimpó (*Potentilla alba*), szarvas- és buglyos kocsord (*Peucedanum cervaria*, *P. alsaticum*), stb.

A Hátmegi-völgyben előforduló degradáltabb, sok esetben özönnövénnyel (pl. kanadai aranyvesszővel /*Solidago canadensis*/) vagy honos terjedő pázsitfűvel (pl. siskanád tippa /*Calamagrostis epigeios*/) uralt állományokat nem soroltuk ide, annak ellenére, hogy florisztikai szempontból még számos elemet konzerválni tudtak (pl. macskahere /*Phlomis tuberosa*/).

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Az élőhelyfoltok természetessége magas, a térképezett 3 élőhely-folt 63%-a 3-as, míg 37%-a 4-es besorolású a Seregélyes-féle skálán. Ez magyarázható a karakterfajok tömegességével, az inváziós fajok relatív hiányával és a színező fajok magas részesedésével.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Közepesen veszélyeztetett élőhelytípus.

Veszélyeztető tényezők:

A területen elsősorban a természetes szukcesszióból következő záródás veszélyezteti. Az erdővé záródás sajnálatosan elsősorban akáccal történik a területen, míg mezofil környezetben juharos spontán erdővel. A Kaptár-réten a kezelés (legeltetés) felhagyásával állományaik kiterjedhetnek, de más jelölő élőhelytípusok (sztyepprétek) rovására, mely további élőhelyi degradációhoz vezethet (pl. a sztyeppfajok a terület záródásával teljesen eltűnhetnek).

Mivel közvetlenül erdőterülethez illeszkedik, így az erdőgazdálkodási tevékenységek közvetve veszélyeztethetik (pl. készletezés, faanyag mozgatása, stb.).

A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján:

Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe: (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony):

- B02.01 – erdőfelújítás (L)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M)
- K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)

Kezelési javaslatok:

- Speciális kezelést nem igénylő élőhelytípus – a térképezett élőhelyfoltok kímélete szükséges
- A jelölő és/vagy védett növényfajok megőrzése érdekében a cserjések legeltetése csak virágzási, termésérlelési időszakot követően javasolt

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

- Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett akácosok esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt.

Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia)

Élőhely kódja:

6210

Élőhely előfordulásai a területen:

A Kaptár-réten illetve a kaptárkövek feletti kis dombon előforduló, zárt, széleslevelű fűfajok (elsősorban hegyi fogtekercs /*Danthonia alapina*/) dominanciájával jellemezhető gyeptípusok sorolhatók ehhez a közösségi jelentőségű élőhelytípushoz. A szegélyesedett mutató erdő – cserje – gyepek mozaikok a Kutya-hegy Kaptár-rétre néző oldalain több kisebb foltban jelennek meg.
Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: H4 – Félsszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek; illetve
M8 – Száraz-félsszáraz erdő- és cserjés szegélyek (részben)

Élőhely területi aránya:

3,6% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

2,8 ha (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

Zárt, sokszor töviskes cserjésekkel záródó széleslevelű fűvek dominanciájával jellemezhető gyeptípusok tartoznak ide. A kaptárkövek feletti dombon homogén fogtekercs-gyepek találhatók, míg a Kutya-hegy letörésénél egykori kisparcellás szőlők és gyümölcsösök helyén alakultak ki kisebb gyeppoltok. A sikertelen erdőtelepítések (tölgyek, ill. fekete fenyő) helyén is ez az élőhelytípus alakult ki / maradt fenn. Pázsitfűvek közül még az erodált helyeken a fenyőfű (*Bothriochloa ischaemum*), míg a cserjésedő részeken a siskanád tippán (*Calamagrostis epigeios*) törhet elő. Jellemzőek lehetnek különféle ernyősök (pl. buglyos- és szarvaskocsord /*Peucedanum alsaticum*, *P. cervaria*/, hasznos földitömjén /*Pimpinella saxifraga*/, homoki gurgolya /*Seseli annuum*/) illetve fészkesek (pl. aranyfűrt (*Aster linosyris*), fűzlevelű peremizs (*Inula salicina*), erdei aranyvessző (*Solidago virgaurea*), vastövű imola (*Centaurea scabiosa* s.l.). Jellemző színezőelemek az olasz harangvirág (*Campanula bononiensis*), a sárga fogfű (*Orphantha lutea*) és a nagy foltokat képező bárányüröm (*Artemisia pontica*). bár a két jelölő növényfaj (Janka-tarsóka és a piros kígyószisz) elsősorban nem ehhez az élőhelytípushoz kötődik, azonban ezen élőhelytípusban is előfordulhatnak.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Az élőhelyfoltok természetessége magas, a térképezett 3 élőhelyfolt 63%-a 3-as, míg 37%-a 4-es besorolása a Seregélyes-féle skálán. Ez magyarázható a karakterfajok tömegességével, az inváziós fajok relatív hiányával és a színező fajok magas részesedésével.

Élőhely veszélyeztetetettsége:

Erősen veszélyeztetett élőhelytípus. A térségben a kezelések felhagyásával igen gyors másodlagos szukcesszió megy végbe, mely pár év alatt képes a gyepterületeket felszámolni. A kaptárkövek feletti dombon az évi rendszeres kaszálás tudja biztosítani az élőhelyfolt hosszútávú fennmaradását. Ugyanitt azonban a gépkocsik

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

gyepen történő parkolása, mozgása talajtömörödéshez, közvetve degradációhoz vezet. A Kutya-hegyoldalában nincsen kezelés, így ezek a foltok erősen cserjésednek, záródnak. Mivel a vízmosságok felől az akác is terjed, így különösen fontos feladatként jelentkezik a gyepterületek záródásának a megakadályozása.

Veszélyeztető tényezők:

A területen elsősorban a természetes szukcesszióból következő záródás veszélyezteti. Az erdővé záródás sajnálatosan elsősorban akáccal történik a területen, míg mezofil környezetben juharos spontán erdővel.

A kaptárkövek feletti kis dombon a látogatás, a turizmusból eredő veszélyeztető tényezők jelentkeznek (pl. taposás, gépjármű-forgalom a gyepen, a virágok letépése, stb.).

Mivel közvetlenül erdőterülethez illeszkedik, így az erdőgazdálkodási tevékenységek közvetve veszélyeztethetik (pl. készletezés, faanyag mozgatása, stb.).

A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal) alapján:

Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármass kategóriarendszerbe: (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony):

- A02 – művelési mód változása (L)
- B02.01 – erdőfelújítás (L)
- B01.01 – beerdősítés / fásítás őshonos fajokkal
- F04 – növénygyűjtés, általános (L)
- G01.03 – motoros járművel végzett tevékenység (M)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M)
- I02 – problémát jelentő őshonos fajok (M)
- K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)

Kezelési javaslatok:

- Hagyományosan kezeléssel nem érintett élőhelytípusok, a rendszeres kaszálás a cserjésedést, záródást gátolja, azonban a gyepek fajkészletét és struktúráját homogenizálhatja
- Az erősen cserjésedő állományok esetén kézi cserjeirtás javasolt
- A korábbi fásítások során edafikus okokból be nem erdősült részeket javasolt tisztásként felvenni
- Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett akácosok esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt.

Szubpannon sztyeppék

Élőhely kódja:

6240

Élőhely előfordulásai a területen:

A Kaptár-rét felső végében, keskeny sávot alkotva nehezen tipizálható, de sztyepp- és erdőssztyepp fajokban gazdag száraz gyepeket találunk. Részben lejtőhordalék és réti talaj „sztyeppesedés-

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

	sével” alakulhattak ki, melyet a legeltetési rendszerek stabilizáltak. A kaptárkövek dácittufa letörésének peremén kis, zárodó sztyepp-rétfolt maradt fenn. Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: H5a – Lössgyepek, kötött talajú sztyepprétek
Élőhely területi aránya:	4,2% (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	3,3 ha (a 2013. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely jellemzése:	Hegylábperemi löszös üledéken kialakult zárt gyepek, melyben a szálassevelű pászitfüvek dominálnak (barázdált csenkesz (<i>Festuca rupicola</i>), magas fényperje (<i>Koeleria cristata</i>), keskenylevelű perje (<i>Poa angustifolia</i>), cérna-tippán (<i>Agrostis tenuis</i>)). A degradáltabb állományokban a fenyérfű (<i>Bothriochloa ischaemum</i>) törhet elő. Sztyeppelemekben, mint ritka színezőelemek fordulnak elő: Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>), koloncos lednek (<i>Lathyrus lacteus</i>), macskahere (<i>Phlomis tuberosa</i>), réti iszalag (<i>Clematis integrifolia</i>). A vázfajok részben a tipikus hegylábperemi löszgyepekkel közösek: magas kakukkfű (<i>Thymus pannonicus</i>), mezei- és ligeti zsálya (<i>Salvia pratensis</i>, <i>S. nemorosa</i>), macskafarkú veronika (<i>Veronica spicata</i>), lila ökörfarkkóró (<i>Verbascum phoeniceum</i>), csattogó szamóca (<i>Fragaria viridis</i>), cingár gombafű (<i>Androsace elongata</i>), selymes- és villás boglárka (<i>Ranunculus illyricus</i>, <i>R. pedatus</i>), fogas galambbegy (<i>Valerianella dentata</i>), stb. A kaptárkövek fölött letörésen a sztyepprétkben megjelenik pár olyan faj is, mely a szálföld közelségét preferálja, pl. fekete kökörcsin (<i>Pulsatilla nigricans</i>), bozontos árvalányhaj (<i>Stipa dasyphylla</i>), bunkós hagyma (<i>Allium sphaerocephalon</i>), szürke gurgolya (<i>Seseli osseum</i>), nemes cickafark (<i>Achillea nobilis</i>), festő pipitér (<i>Anthemis tinctoria</i>), bérci here (<i>Trifolium alpestre</i>), stb.
Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok természetessége magas, szinte az összes élőhelyfolt esetén „4-es”. Különösen a kaptárkö feletti kis állomány gazdag színezőfajokban (l. fent).
Élőhely veszélyeztetettsége:	Erősen veszélyeztetett élőhelytípus. Csak a fenntartó kezelés következtében maradhatnak fenn állományaik. A Kaptár-réten az extenzív szarvasmarhával történő legeltetés természetvédelmi szempontból kedvezőnek tekinthető. A kaptárkövek feletti kis dombon a cserjésedés megakadályozása végett 2012-2013-ban jelentős cserjeirtási, tisztítási munkák zajlottak. Kezelés hiányában, a szukcesszió révén állományaik cserjésednek, erdősülnek.
Veszélyeztető tényezők:	A területen elsősorban a természetes szukcesszióból következő zárodás veszélyezteteti. Ez részben akáccal történhet a területen, így az erdőssztyepp erdő-cserjés-gyep mozaikok fenntartása alapvetően fontos a területen. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal) alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low)

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

alacsony):

- A02 – művelési mód változása (L)
- B02.01 – erdőfelújítás (L)
- F04 – növénygyűjtés, általános (L)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M)
- K02.01 – fajösszetétel változás, szukcesszió (H)

Kezelési javaslatok:

- Völgyoldali helyzetben a jelenleg is folytatott legeltetés folytatandó
- Az állományok cserjésedésének megakadályozása, első-sorban mechanikus módszerekkel (kézi cserjeirtás javasolt)
- Erdészeti munkálatok során (pl. érintkező erdőtervezett területek esetén) a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt.
- A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők (l. turizmusból eredő károk) kizárása

Pannon cseres-tölgyesek

Élőhely kódja:

91M0*

Élőhely előfordulásai a területen:

A Kaptár-rét nyugati oldalában végigfutó középkorú tölgyesállomány tartozik ehhez az élőhelytípushoz..
Á-NÉR 2011 megfeleltethetőség: L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek

Élőhely területi aránya:

7% (a 2013. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

5,4 ha (a 2013. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely jellemzése:

Keleti kitettségben, 5-10%-os lejtésben megjelentő tipikus állomány. A domináns cser- és kocsánytalan tölgy (*Q. cerris*, *Q. petraea* s.l.) mellé a völgyoldali gyepek felé a kocsányos tölgy (*Q. robur*) is elegyedik. Cserjeszintje 5-30%-os borítottságot ér el és az alábbi fajokból verbuválódik: fagyal (*Ligustrum vulgare*), kökény (*Prunus spinosa*), gyepű- és parlagi rózsza (*Rosa canina* s.l., *R. gallica*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*). Lágyszárú szintjében az alábbi fajok jellemzőek: felemáslevelű csenkesz (*Festuca hereophylla*, fáciesképző!) ligeti perje (*Poa nemoralis*), erdei ebír (*Dactylis polygama*), ernyős hölgymál (*Hieracium umbellatum*), fénytelen galaj (*Galium schultesii*), szurokfű (*Viscaria vulgaris*), orvosi salamonpecsét (*Polygonatum odoratum*), a gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), az erdei szamóca (*Fragaria vesca*), stb.

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:

Az élőhelyfoltok természetessége közepes 3-as besorolásúak a Serreglyes-féle skálán.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Zonálisan előforduló, a Bükkalján is általánosan elterjedt erdőtársulás. A hegylábperemekén az inváziós akác térhódítása következtében állományaik veszélyeztetettek, az erdők természetes felújítá-

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

sa igen nehézkes ezáltal.

Veszélyeztető tényezők:

A legjelentősebb veszélyeztető tényezőnek az érintkező felhagyott gyümölcsösök felől terjedő akác térhódítása tekinthető. Az illegális falopás aránya jelenleg nem jelentős a területen.

A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján:

Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategória-rendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony):

- B02.04 – lábonálló és/vagy elfekvőholt faanyag eltávolítása (M)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (H)

Kezelési javaslatok:

- Az erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges
- Az erdészeti munkák során az idegenhonos akác visszaszorítása javasolt.
- A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők kizárása, minimalizálása

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>)	D
II., IV.	Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)	C

Jelölő státuszú közösségi jelentőségű növényfaj:

Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj területen lévő állományának jelentős része (az egyedek több mint 90%-a) a Kaptár-rét felső harmadában fordul elő, ahol az erdőszegélyekhez illeszkedő lankás domboldal jellemző növényfaja. Élőhelye részben átfed a közösségi jelentőségű, a tervezési területen jelölő piros kígyószisszel (*Echium russicum*) és egyéb védett növényfajjal (pl. réti iszalag /*Clematis integrifolia*/, agárkosbor /*Orchis morio*/, selymes bo9glárka /*Ranunculus illyricus*/, macskahere /*Phlomis tuberosa*/).

A kaptárkövek fölötti domboldalban pár töves (cca. 25 tő) kis állománya él.

A Hátmegi-réten, a site nyugati oldalvölgyében a faj előfordulá-

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

	sát nem detektáltuk, részben az élőhelyek sem megfelelőek számára (mocsarak, mocsárrétek, elsiskásodott szárazgyepek, vetett rétek és vadföldek).
Állománymagyság (jelöléskor):	5 (minimum) – 50 (maximum) egyed
Állománymagyság (tervkészítéskor):	400 (minimum) – 500 (maximum) egyed A 2013-as adatfelmérés alapján össz. 398 egyed került bemérésre. A felmérés teljesnek tekinthető, bár a cserjések kezelésével, a faj regionális terjedésével ez még gyarapodhat. A becsült állománymagyság a területen 400-500 tő. Az elkészített range-térkép alapján a faj 3,65 hektáros területen fordul elő a 2013-as felmérések alapján (ez a teljes tervezési terület közel 5%-a).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állományváltozás indoka egyértelműen az adatfelmérés pontosításából következik.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj nem veszélyeztetett a területen, a Natura 2000 site szomszédságában is jelentős, nagy egyedszámú állományai ismertek. A terület kezelése révén állománya fenntartható, esetleg növelhető is.
Veszélyeztető tényezők:	A területen folyó szarvasmarha legeltetést a faj egyedei jól tűrik, lévén a fűavar eltávolításához vezetnek. Mind az alul-, mind pedig a túllegeltetés során állománycsökkenéssel számolhatunk. Mivel az a faj állományai üzemtervezett erdőterületek és fásítások szomszédságában található, így az erdészeti tevékenységek, külön tekintettel a készletezés, faanyagmozgatás a vegetációs időszakban veszélyeztető tényezőként léphet fel. A gazdálkodás visszaszorulásával potenciálisan jelentkezhet az idegenhonos, inváziós fafajok (elsősorban akác) térhódítása. A veszélyeztető tényezői az alábbiak a http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal alapján: Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A02 – művelési mód változása (M) • A04.01.01 – intenzív szarvasmarha-legeltetés (L) • A04.02 – alullegeltetés (L) • B02.02 – nevelővágások és egyéb tisztások (L) • G01.03 – motoros járművel végzett tevékenység (L) • I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M) • K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (M)

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Kezelési javaslatok:

A faj speciális kezelést nem igényel a területen. A jelenleg folyó gazdálkodás és hasznosítás mellett állományai stabilan fenntarthatók.

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű növényfaj:

piros kígyószisz (*Echium russicum*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj szórványos előfordulása a területen. A fajra jellemző nagyfokú egyedszám-fluktuáció mellett sok esetben az adott termőhelyein nem minden évben jelentkezik. 2013-ban csak a kaptárkövek feletti kis tisztáson észleltük egy alacsony egyedszámú virágzó populációját. A korábbi évekből (2004-2012) több kisebb szubpopulációja lett felmérve a Kaptár-réten illetve ennek nyugati oldalában a Nyárjas dűlőútjának részűjében.

Élőhelye részben átfed a közösségi jelentőségű, a tervezési területen jelölő Janka-tarsókéval (*Thlaspi jankae*) és egyéb sztyeppjellegű növényfajjal (pl. bárányüröm /*Artemisia pontica*/, parlagi rózsza /*Rosa gallica*/, csillagfürt őszirózsza /*Aster linosyris*/, réti iszalag /*Clematis integrifolia*/, fekete kökörccsin /*Pulsatilla nigricans*/, stb.).

A kaptárkövek fölötti domboldalban pár töves (cca. 25 tő) kis állománya él.

A Hátmegi-réten, a tervezési terület nyugati oldalvölgyében a faj előfordulását nem detektáltuk, részben az élőhelyek sem megfelelőek számára (mocsarak, mocsárrétek, elsiskásodott szárazgyepek, vetett rétek és vadföldek).

Állománynagyság (jelöléskor):

30 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):

30 egyed

A 2013-as adatfelmérés alapján össz. 14 egyed került bemérésre a kaptárkövek feletti tisztáson. A faj esetében a lappangás és a fluktuáló egyedszám miatt pontos egyedszám becslés problematikus. A Natura 2000 adatbázisban (SDF) szereplő 30 töves állományadat megalapozott, adatfrissítés nem indokolt e faj esetében.

Az elkészített range-térkép alapján a faj 1,9 hektáros összterületen, 5 szubpopulációban fordul elő a 2013-as és a korábbi felmérések alapján (ez a teljes tervezési terület közel 2,5%-a).

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állomány változásának tendenciája nem adható meg.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Faj veszélyeztetettsége:

A faj közepesen veszélyeztetett a területen, a Natura 2000 terület szomszédságában is ismertek kis egyedszámú állományai. A terület kezelése révén állománya fenntartható, esetleg növelhető is.

Veszélyeztető tényezők:

A területen folyó szarvasmarha legeltetést a faj egyedei jól tűrik, lévén a fűavar eltávolításához vezetnek. Mind az alul-, mind pedig a túllegeltetés során állománycsökkenéssel számolhatunk. Mivel az a faj állományai üzemtervezett erdőterületek és fásítások szomszédságában található, így az erdészeti tevékenységek, külön tekintettel a készletezés, faanyagmozgatás a vegetációs időszakban veszélyeztető tényezőként léphet fel. A gazdálkodás visszaszorulásával potenciálisan jelentkezhet az idegenhonos, inváziós fafajok (elsősorban akác) térhódítása. A kaptárkövek feletti tisztáson virágzási időben a virágok letépése, károsítása is előfordulhat.

A veszélyeztető tényezői az alábbiak a (http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal) alapján:

Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármas kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony):

- A02 – művelési mód változása (M)
- A04.01.01 – intenzív szarvasmarha-legeltetés (L)
- A04.02 – alullegetetés (L)
- B02.02 – nevelővágások és egyéb tisztások (L)
- G01.02 – túrázás, lovaglás és nem gépesített járművel végzett tevékenység (M)
- G01.03 – motoros járművel végzett tevékenység (L)
- I01 – idegenhonos inváziós fajok jelenléte (M)
- K02 – természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok (M)

Kezelési javaslatok:

Mivel a faj legstabilabb szubpopulációi a kaptárkövek feletti kis tisztáson találhatók, itt az emberi zavarásból származó veszélyeztető tényezőket minimalizálni szükséges, pl. a gépjármű parkolás megszüntetésével, a virágzási időben az őrzés, védelem erősítésével, a kaszálások, cserjeirtások szabályozásával (magszóró egyedek kímélete)

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>)	C
II., IV.	díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>)	D
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II., IV.	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	D
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Irányelv melléklete	Faj név	Population (A-D)
II., IV.	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)	D

Jelölő státuszú közösségi jelentőségű állatfaj:

magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A kaptárkövek körüli, és a Kaptár-réttől nyugatra lévő cseres-tölgyesekben fordul elő a faj. Ezek az élőhelyek a faj számára nem optimálisak, ezt a populáció alacsony denzitása is jelzi.

Állománynagyság (jelöléskor):

>50

Állománynagyság (tervkészítéskor):

100-300 egyed (becslés)
A populáció az ismert bükkaljai populációkhoz képest alacsony denzitású. Az állománynagyság legalább 100-as nagyságrendű.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk. A jelöléskor megadott érték szakértői becslés, nem kvantitatív mintavétel eredménye.
Feltételezhető, hogy az állománynagyság az elmúlt évtizedben állandó volt.

Faj veszélyeztetettsége:

Jelenleg a faj veszélyeztetettsége alacsony a területen.

Veszélyeztető tényezők:

Jelentősebb veszélyeztető tényező jelenleg nincs a területen. Viszont nagyon jelentős potenciális veszélyeztető tényező a vágásos üzemű erdőgazdálkodás. A Natura 2000 terület cseres erdeinek véghasználatával (FVB, FVV) a faj itteni állománya megsemmisülhet!

Kezelési javaslatok:

Fajspecifikus kezelési javaslatok nem fogalmazhatóak meg. A cseres-tölgyes állományok természetességének megőrzésével a faj kedvező természeti állapota is fenntartható.

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű állatfajok:

diszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

Irányelv melléklete:

II., IV

Faj előfordulásai a területen:

Fagyalos, illetve hazai körises erdőszegélyeken fordul elő (Hát-meg-rét északi része, Kaptár-rét északi része, a Natura 2000 terület keleti ágának északnyugati szélén húzódó földút mente)

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Állománynagyság (jelöléskor):	50 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	100-300 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	A jelölés előtti időszakban sokkal nagyobb egyedszámú állomány élt a területen. Az utóbbi évtizedben bekövetkezett állománycsökkenés oka pontosan nem ismert. Lehetséges okok: (1) belső populációdinamika, ill. (2) a fagyalos, kőrises erdőszegélyek kökénnyel történő erőteljes cserjésedése
Faj veszélyeztetettsége:	Az utóbbi évtizedben bekövetkezett nagymértékű állománycsökkenés miatt arra lehet következtetni, hogy a faj erősen veszélyeztetett a területen. Ez csak abban az esetben nem áll fenn, ha az állománycsökkenés hátterében a faj belső populációdinamikája áll.
Veszélyeztető tényezők:	Veszélyeztető tényezők nem adhatók meg.
Kezelési javaslatok:	• a fagyalos és kőrises erdőszegélyek teljes kímélete legalább egy fahossznyi szélességben • a kökénnyel erősen cserjésedő erdőszegélyeken a kökény visszaszorítása a gyepterületekről

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A völgytalpi mocsárréteken (Ispán-berek, Hátmegi-rét) fordul elő a faj.
Állománynagyság (jelöléskor):	20 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	100 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk. Feltételezhető, hogy a két becsült egyedszám közti különbség nem tényleges populációméret-változás eredménye, hanem csupán a pontosabb szakértői becslésnek köszönhető.
Faj veszélyeztetettsége:	A fenntartó kezelések révén (legeltetés, kaszálás) az Ispán-berek területén nem veszélyeztetett a faj, a Hátmegi-réten viszont igen. Összességében alacsony a faj veszélyeztetettsége a Natura 2000 területen.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Veszélyeztető tényezők:

A Hátmegi-rét déli részén a területhasználat (kaszálás) hiányában a nádasodás, cserjésedés, erdősödés folyamata nagyon előrehaladott. Ez a terület már nem élőhelye a fajnak. Itt a kaszálás elmaradása az egyik veszélyeztető tényező.

A Hátmegi-rét északi része vadföldként hasznosított, itt az ismételt beszántás tekinthető veszélyeztető tényezőnek. Jelenleg a rét regenerációja olyan fázisban van, hogy a terület mélyebb részein már él a nagy tűzlepke.

Kezelési javaslatok:

A faj élőhelyeit a rendszeres kaszálás (és/vagy legeltetés) tartja fenn. Ellenkező esetben a szekunder szukcessziós folyamatok révén nagyon lecsökken a faj tervezési területen belüli élőhelyének területi kiterjedése.

nagy hősincér (*Cerambyx cerdo*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Magyarország tölgyeseiben elterjedt, bár csak az idősebb (kb. 30 év feletti) állományokban fordul elő nagyobb számban. Lárvája elsősorban élő tölgyek (*Quercus*) kérge alatt, majd fatestében él, 4 éves fejlődésű.

A területen található 30 évnél idősebb tölgyes állományok közül az északi, Szomolyai kaptárkövek környéki tölgyes részben található.

Állománynagyság (jelöléskor):

50 egyed

Állománynagyság (tervkészítéskor):

30-50 egyed

Az átvizsgált területnagyság, a potenciális, de nem vizsgált (lombkoronaszint) élőhelyek és az előkerült példányok, illetve rágásképek mennyiségének tükrében állománynagysága 30-50 egyed lehet.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állománynagyságot jelöléskor megalapozó konkrét adatok hiányában (hely, idő, tápnövény, példányszám, stb.) nem lehet megmondani.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj a jelenlegi körülmények között nem veszélyeztetett a területen.

Veszélyeztető tényezők:

Az akác és a gyomnövényzet (csalán) helyenkénti térhódítása vizuálisan is rontja a faj élőhelyének képét.

Kezelési javaslatok:

Fajspecifikus kezelési javaslatok nem fogalmazhatók meg.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*)

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

Magyarország tölgyeseiben elterjedt, bár csak az idősebb (kb. 30 év feletti) állományokban fordul elő nagyobb számban. Lárvaja elsősorban tölgyek (*Quercus*) elhalt, korhadó gyökerében, tuskójában, illetve a törzsek föld közeli részében, 3-5 évig fejlődik.

A területen található 30 évnél idősebb tölgyes állományok közül az északi, Szomolyai kaptárkövek környéki és az attól déli irányba lenyúló tölgyes részben található.

Állománynagyság (jelöléskor):

50

Állománynagyság (tervkészítéskor):

30-50 egyed

Az átvizsgált területnagyság, a potenciális élőhelyek és az előkerült példányok mennyiségének tükrében állománynagysága 30-50 egyed lehet.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állománynagyságot jelöléskor megalapozó konkrét adatok hiányában (hely, idő, tápnövény, példányszám, stb.) nem lehet megmondani.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj a jelenlegi körülmények között gyengén veszélyeztetett a területen. A lárvákat fogyasztó vaddisznók aránya láthatóan magas.

Veszélyeztető tényezők:

A vaddisznók magas száma, valamint az akác helyenkénti térhódítása nem kívánatos a faj szempontjából.

Kezelési javaslatok:

Fajspecifikus kezelési javaslatok nem fogalmazhatók meg.

közönséges denevér (*Myotis myotis*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj előfordulása nem bizonyított a területről. A tervezési terület fajlistájára a közeli település épületlakó kolóniája alapján került fel. A faj a területen végzett négy mintavétel során nem került elő.

A terület, mint potenciális táplálkozóterületként jelentős lehet a faj számára. Alapvetően idős erdőállományokhoz kötődik, ahol a talaj közvetlenül a talaj felett repülve táplálkozik. Alkalmi táplálkozó területek lehetnek számára az erdőfoltok közt húzóódó gyepek, legeltetett területek is.

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Állománynagyság (jelöléskor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Mivel a terület kielégíti a faj általános élőhelyi igényeit ezért a faj „D” besorolása a területen meghagyható.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciája nem adható meg.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj közepesen veszélyeztetett a területen, a Natura 2000 terület szomszédságában kis egyedszámú állományai ismertek. A terület kezelése révén állománya fenntartható, az terület erdőállományainak korosodásával, illetve azok természetsszerű kezelésével növelhető is.
Veszélyeztető tényezők:	A közönséges denevér elsősorban épületlakó fajként ismert, de jellemző táplálkozóterületei (98%) a természetsszerű erdők. A területen a fajt elsődlegesen az erdészeti tevékenység veszélyezteti, különösen a honos fafajokat érintő egészségügyi gyérítések, illetve az idős erdőállományokat felszámoló véghasználatok kedvezőtlenek a faj fennmaradása szempontjából. A tervezési területnyugati oldalán is nagy kiterjedésű egyidős fiatalosok találhatók. Az adott veszélyeztető tényezők besorolása hármass kategóriarendszerbe (H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony): • A02 – művelési mód változása (M) • A10.01 – bozótosok, cserjések eltávolítása (M) • A07 – vegyszerek használata • B02.02 – tarvágások, vágásterületek kialakítása (H) • B02.04 – holtfa eltávolítása (H) • J03.02 – élőhelyek közti kapcsolatrendszer felszámolása
Kezelési javaslatok:	• Az alapvetően vágásos gazdálkodás felváltása a folyamatos idős erdőkép fenntartására. 25 cm-nél vastagabb száraz faegyedek eltávolításának tilalma. • Tájidegen fafajok állományainak csökkentése révén a honos fafajok arányának növelése. • Illegális fakitermelések megakadályozása. • Az érintett időszakos vízfolyások vegetációjának, cserjések eltávolításának tilalma, kivéve a Kaptár-rét gyep-területeinek fenntartását célzó fenntartó kezelési tevékenységet (legeltetés, kaszálás).

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
réti iszalag	<i>Clematis integrifolia</i>	V	Hegylábperemeken jellemző, inkább alföldi jellegű növényfaj. Termőhelyein folytatott fenntartó kezelések hiányában (kaszálás, legeltetés) erdősen visszaszorul. A kezelt réteken stabil állománya él a tervezési területen.
gumós macskahere	<i>Phlomis tuberosa</i>	V	Löszjelző, erdőssztyepp faj, mely a kezelt völgyoldalakban, illetve pusztai cserjésekben több ponton is megtalálható a tervezési területen.
mocsári csorbóka	<i>Sonchus palustris</i>	V	Vizes élőhelyekhez köthető, a Bükkalján enyhén terjedőben lévő védett növényfaj.
bunkós hagyma	<i>Allium sphaerocephalon</i>	V	A kaptárkövek tetején található, köves sztyepprétek (dácittufa kopárok) jellemző hagymaféléje. A tervezési területen kis állománya ismert.
agárkosbor	<i>Orchis morio</i>	V	Mészkerülő gyepek, legelők jellemzője. A Bükkalján a hagyományos legeltetés erős visszaszorulása miatt fogyatkozik. A tervezési területen a Kaptár-rét legeltetett domboldalaiban fordul elő.
kis szarvasbogár	<i>Dorcus parallelipipedus</i>	V	Hazánkban általánosan elterjedt, gyakori faj. A tervezési területen stabil állománya él.
kis pávaszem	<i>Saturnia pavonia</i>	V	A Natura 2000 terület cserjés erdőszegélyein, cserjésedő gyepein fordul elő. Hazánkban általánosan elterjedt, nem veszélyeztetett faj.
szilvafa-csücsköslepke	<i>Satyrrium pruni</i>	V	A Natura 2000 terület cserjés erdőszegélyein, cserjésedő gyepein fordul elő. Hazánkban általánosan elterjedt, nem veszélyeztetett faj.
kis tarkalepke	<i>Melitaea trivia</i>	V	Száraz gyepekre jellemző faj. A Kaptár-rét déli részén, egy kis kiterjedésű csenkeszes gyeppen fordul elő egy kis állománya. Hazánkban általánosan elterjedt, kevésbé veszélyeztetett faj.
zöld gyík	<i>Lacerta viridis</i>	V., HD-IV	Köves sztyepprétek és száraz legelők jellemző hüllője. A tervezési területen stabil állománya él.
töviszűrő gébics	<i>Lanius collurio</i>	V., BD – I	Cserjés legelők, erdőszegélyek jellemző fészkelője. A mozaikos élőhelystruktúra és a kedvező területhasználat révén több pár is sikeresen költ a tervezési területen.
uhu	<i>Bubo bubo</i>	FV	A tervezési területen kívül található kőbányák rendszeres fészkelője (1 pár), korábban a kaptárköves sziklán is sikeresen nevelt fiókákat. A Kaptár-rét, mint táplálkozóterület fontos a faj szempontjából.
haris	<i>Crex crex</i>	FV	A völgytalpi mocsárrétek alkalmi fészkelője. A tervezési területen előforduló mocsárrétek, magassásosok jó feltételeket biztosítanak a faj számára.
nagy pele	<i>Glis glis</i>	V	A tervezési terület erdőterületei és közvetlen szomszédságában található művelt és felhagyott gyümölcsösök jó életfeltételeket biztosítanak a fajnak.

(Magyarázat: V = védett faj; FV = fokozottan védett faj; BD = szerepel az EU madárvédelmi irányelvén).

1.3. Területhasználat

A tervezési terület (Szomolyai Kaptár-rét kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület; azonosító: HUBN20010) érintett földrészei az alábbiak (a 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet alapján):

- Novaj: 0213, 0214, 0219
- Szomolya: 0121, 0139/2, 0140a, 0141, 0170/1, 0170/3, 0170/4, 0170/5, 0172, 0184, 0185/1, 0185/2, 0185/3, 0185/4

A Natura 2000 jogi jelleg bejegyeztetése a tulajdoni lapokra csak 6 novaji ingatlan esetében történt meg (Novaj 0101/1, 0125/2,3,4,6,7), az ostorosi ingatlanok esetében nem.

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A kataszteri nyilvántartás alapján a művelési ágak között dominálnak a gyepek (rét és legelő, össz. 58%) és az erdők (össz. 39,4%). A kivett művelési ágban szereplő földrészek jelentős része „út”, valamint egy kivett „árok” is érinti a területet.

Művelési ág	kiterjedés (ha)	Arány (%)
gyep (rét / legelő)	44,8	58,0
erdő	30,4	39,4
kivett (út, árok)	2,0	2,6
össz.	77,2	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A területen dominál a magántulajdon (össz. 92,3%), mely részben osztatlan közös tulajdonként jelentkezik (elsősorban a Szomolya 0140 hrsz esetén). A kaptárköves sziklákat érintő ingatlan esetén a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság a védett terület rész kivásárlását végzi (ez jelenleg is folyamatban van). Ennek eredményeképp a közeljövőben 4,3 hektár állami tulajdon és nemzeti park igazgatósági vegykezelt terület egység fog kialakulni.

Az önkormányzati tulajdon (össz. 1,9%) Szomolya községet érinti és kizárólag önkormányzati utakra vonatkozik. A korábban meghatározó szövetkezeti tulajdon (Hórvölgye MGTSz, Bogács) a TSZ vagyonok nevesítését követően igen kis arányt mutat jelenleg (1 ingatlan, össz. 0,3%).

Tulajdonosi csoport	kiterjedés (ha)	Arány (%)
magántulajdon	71,3	92,3
állami / BNPI kezelés	4,3	5,6
önkormányzati	1,4	1,9
szövetkezeti	0,2	0,3
össz.	77,2	100

1.3.3. Területhasználat és kezelés

A területen gyakorolt területhasználat megítélésében, értékelésében figyelembe kell venni az adott terület egység valós és tényleges művelési ágát, a területfelhasználást meghatározó terveket (pl. erdőgazdálkodással kapcsolatos erdőterveket) valamint a mezőgazdasági területre (beleértve a Natura

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

2000 területekre) vonatkozó előírásokat. Fontos a szakterületi / ágazati tervek természetvédelmi célkitűzésekkel összevetett elemzése is (konfliktuspontok azonosítása).

Mezőgazdaság

A területen szántóföldi művelésre alkalmas, annak nyilvántartott ingatlan nem található. A gyeptérületek (rétek és legelők) öszkiterjedése jelentős, azonban ezeknek közel fele hasznosított jelenleg. Jelentős területi aránytalanság figyelhető meg a hasznosítottság fokában, míg a Kaptár-rét legeltetéssel (szarvasmarha) hasznosított, addig a ennek cserjésedő oldala (Kutya-hegy) és a Hátmegi-rét nem hasznosított egyáltalán. A Hátmegi-rét elmocsarasodó, elnádásodó részein korábban fenntartó kaszálás folyt, azonban ez évtizedekkel ezelőtt megszűnt. A Hátmegi-rét legészakibb, elkeskenyedő részén vadföldként hasznosított területegység található. Ez a területrész jelenleg regenerálódó állapotban van.

A kivett művelési ágban szereplő területek (árok, csatorna, saját használatú út, töltés) mezőgazdasági szempontból nem hasznosíthatók.

Erdőgazdálkodás

Az erdőgazdálkodás a tervezési területen jellemző hasznosításnak tekinthető. Ez a Natura 2000 kijelölés szempontjából is meghatározó, hiszen a tervezési területen jelölő erdei élőhelytípusok is előfordulnak (91I0, 91M0) és számos közösségi jelentőségű faj erdőkhöz köthető (pl. magyar tavaszi fésűsbagoly, díszes tarkalepke, erdei denevér, nagy höscincér, nagy szarvasbogár).

Az erdőtervezett erdőterületek kiterjedése 32,07 hektár (a teljes tervezési terület 42%-a), mely magasabb értéket mutat, mint a kataszteri földnyilvántartási adatok (30,4 ha).

A tervezési területen a magántulajdonosi erdőstruktúra dominál, egy bejelentett erdőgazdálkodó kezeli a területeket.

Az erdők korosztály-megoszlása az alábbi:

Korosztály (év)	kiterjedés (ha)	Arány (%)
0-9	3,6	11,2
10-29	8,8	27,6
30-49	0,5	1,5
50-	19,1	59,7
össz.	32,1	100

A faállomány-típusok tekintetében dominálnak a honos, az erdőgazdálkodási tájra jellemző fafajokkal jellemezhető típusok (össz. 64,3%), ugyanakkor az ültetvények és származékerdők faállomány-típusai is jellemzőek (össz. 35,6%).

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

Faállomány típus	kiterjedés (ha)	Arány (%)
Tölgyes (CS, CS-KST, CS-KTT, KTT-CS)	20,6	64,3
Fenyő (EF)	6,1	18,9
Akác (A, A-EL, A-F, A-HNY)	5,4	16,7
össz.	32,1	100

Az erdők rendeltetésében a faanyagtermő a domináns (67%), a természetvédelmi rendeltetés a 18G (erdeifenyő faállományú) erdőrészletre van megállapítva (ami az országos védettséget figyelembe véve sem indokolt). Ezzel szemben a kaptárköveket is tartalmazó 18C erdőrészlet talajvédelmi rendeltetésű (<http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>).

Rendeltetés	kiterjedés (ha)	Arány (%)
Faanyagtermő	21,5	67,1
Talajvédelmi	4,5	14,0
Természetvédelmi	6,0	18,9
össz.	32,1	100

Vadgazdálkodás

A tervezési területen a vadgazdálkodást a 652510 sz-ú Vadászterület Földtulajdonosainak Vadászati Közössége gyakorolja (4412 Bogács, Erzsébet út 16.).

A vadállomány kezelését a biológiai egyensúly fenntartásának figyelembe vételével vadgazdálkodási és vadászati üzemterv szabályozza, melyek a Hevesi megyei Kormányhivatal vadászati hatóságánál érhetők el).

Nagyvadas jellege mellett (stabil állománya van a gímszarvasnak, őznek, vaddisznónak is), a hegy-lábperemi adottságok miatt az apróvad (mezei nyúl, fácán) is jelentős. A területen vadászati létesítmények (magasles, szóró) elsősorban a Hátmegi-réten találhatók.

Vízgazdálkodás

A területen vízgazdálkodásról, állandó vízfolyás hiánya miatt nem beszélhetünk.

Turizmus

A tervezési terület relatíve kis kiterjedése miatt üdülési szempontból jelentősége nincs. Kulturális, turisztikai szempontból – a megfelelő infrastruktúra megvalósítása esetén – a község és a kistérség egyik fontos turisztikai vonzereje lehet. Jelenleg a terület látogatottsága kicsi, de a kaptárkövek ismertségével együtt növekszik.

A kaptárkövek felett húzódó tetőn vezet az Eger–Szomolya turistaút (egyben „Mária-út” is), melyhez kapcsolódóan került kiépítésre a kaptárköveket és a környező értékes gyepterületeket bemutató tanösvény. Kezdetén ismertetőtábla mutatja be a legfontosabb információkat. A nehezen járható, meredek tufafelszíneken gerendákra erősített lépcsőfokok, máshol deszkaoldallal erősített talajlép-

1.A tervezési terület alapállapot jellemzése

csők könnyítik a járást. A Kaptár-rétre bemutatótábla, ide és a Királyszéke mellé rönkasztalok, -padok kerültek. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság kiadásában tanösvény füzet is kiadásra került 2007-ben („Kaptárkövek völgye –Bábakalács füzetek – 7.”)

Az Európa Tanács Táj Díj 2011. évi pályázatának jelölésénél első helyezést ért el a Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület „A Bükkalja kiemelkedő természeti- és kultúrtörténeti értékeinek védelme” címmel beadott pályázati programja. Az egri székhelyű társadalmi szervezet tevékenységének központjában a bükkaljai táj kiemelkedő természeti és kulturális örökségi elemeinek, a fülkés szikláknak a megőrzésére (pl. akácmentesítés), fenntartható módon történő hasznosítása (tanösvények kiépítése, tematikus út szervezése) állt. A pályázat keretében elvégzett tevékenységek egy része a szomolyai kaptárköves részen valósult meg (pl. mechanikus és vegyszeres akácirtás, talajlépcsők felújítása, kialakítása).

Ipar

A tervezési terület táji környezetében ipari létesítmény, potenciális szennyező forrás nem található.

Infrastruktúra

A tervezési terület alacsony infrastruktúrával rendelkezik. Épületek nincsenek, a kivett önkormányzati és saját használatú utak burkolatlanok, elsősorban a gazdálkodás céljait (elsősorban erdő- és vadgazdálkodás) szolgálják. A Hátmegi-rétet nyugatról határoló Szomolya 0172 kivett út az elmúlt években járhatatlanná vált, a korábbi kerékvágások mellett jelentősen cserjésedett állapotban is van. Ennek állapota részben a Hátmegi-rét kezelését is akadályozza.

Az erdészeti utak egy része teljesen elnövényesedett, elsősorban inváziós cserje- (zöld juhar, gyalogakác) és liánfajokkal (parti szőlő, adventív vadszőlő, süntők, gyepütők) benőtt.

Vonalas objektumok közül vezetékjog bejegyzéssel bír a TIGÁZ-DSO FÖLDGÁZELOSZTÓ KFT. a Szomolya 0139/2, 0141 földrészleteket illetően.

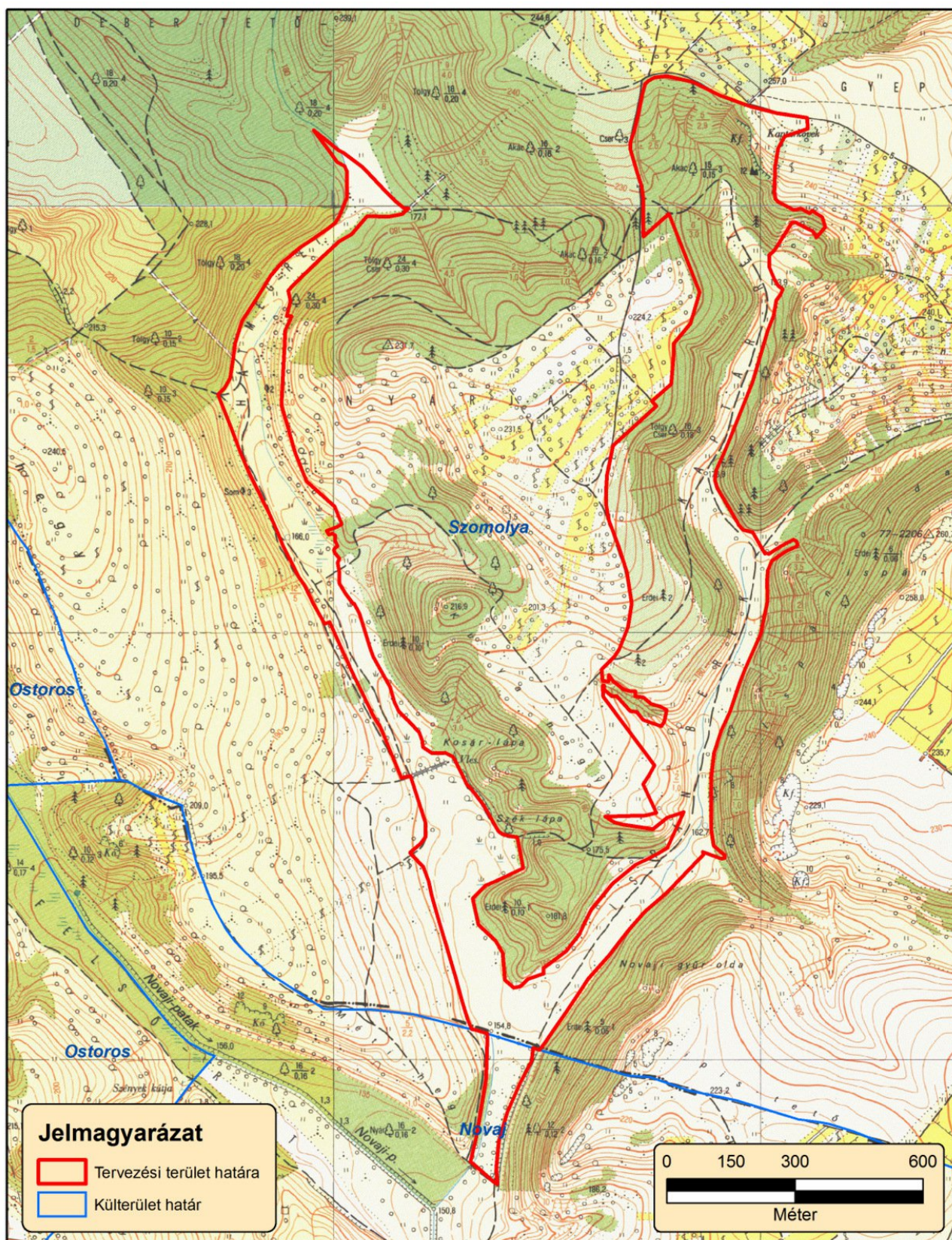
2. Felhasznált irodalom

- Baráz Csaba – Ilonczai Zoltán – Schmotzer András (2007): Kaptárkövek völgye –Bábakalács füzetek – 7., BNPI, Eger
- Baráz Csaba – Mihály Péter (1995-1996): A Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kaptárkö topográfia újabb eredményei és a fülkék rendeltetésének vizsgálata – Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve XXXI-XXXII.
- Baráz Csaba (2000): Kaptárkövek. Szakrális kisemlékek a Bükkalján – Eger, 2000
- Baráz Csaba (2002): Kaptárkövek a Bükkalján. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. He-
gyek, erdők, emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 365-379.
- Marosi Sándor – Somogyi Sándor szerk. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA
Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Merkl Ottó – Kovács Tibor (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak. –
Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest: 1–35.
- Mihály Péter (1978-1979): A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kaptárkövek topográfiája – Herman
Ottó Múzeum Évkönyve XVII-XVIII., 33-86.
- Pelikán Pál szerk. (2005): A Bükk hegység földtana. Magyarázó a Bükk hegység földtani térképé-
hez (1:50000) – Magyarország tájegységi térképsorozata, MÁFI, Bp.
- Vojtkó András (2001): A Bükk hegység flórája. – Sorbus 2001 kiadó, Eger 1-340.

3. Térképek

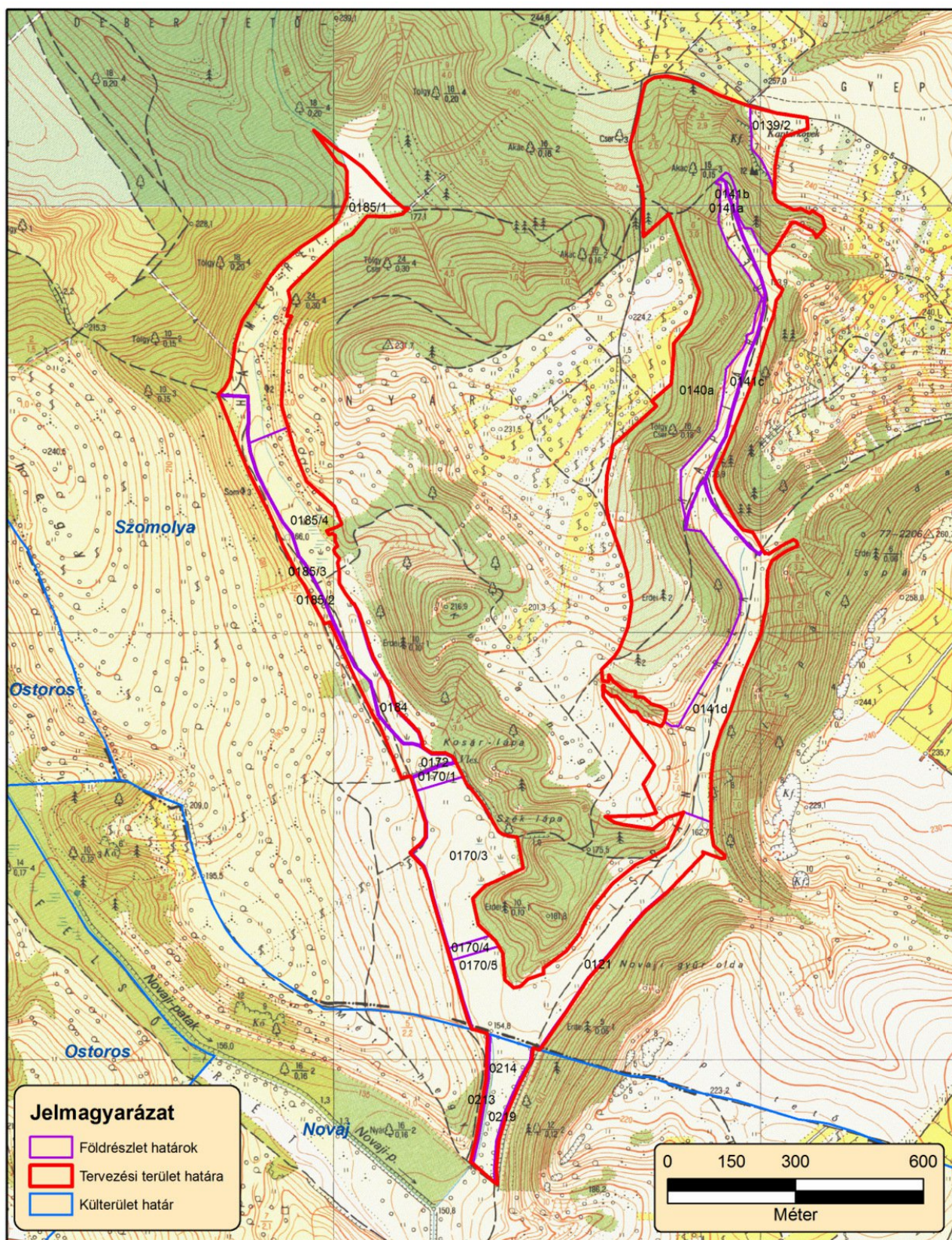
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4) A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) Az országos ökológiai hálózat térképe
- 6) A tervezési terület élőhelytérképe
- 7) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe
- 8) Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (piros kígyószisz)
- 9) Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (Janka-tarsóka)

3.Térképek

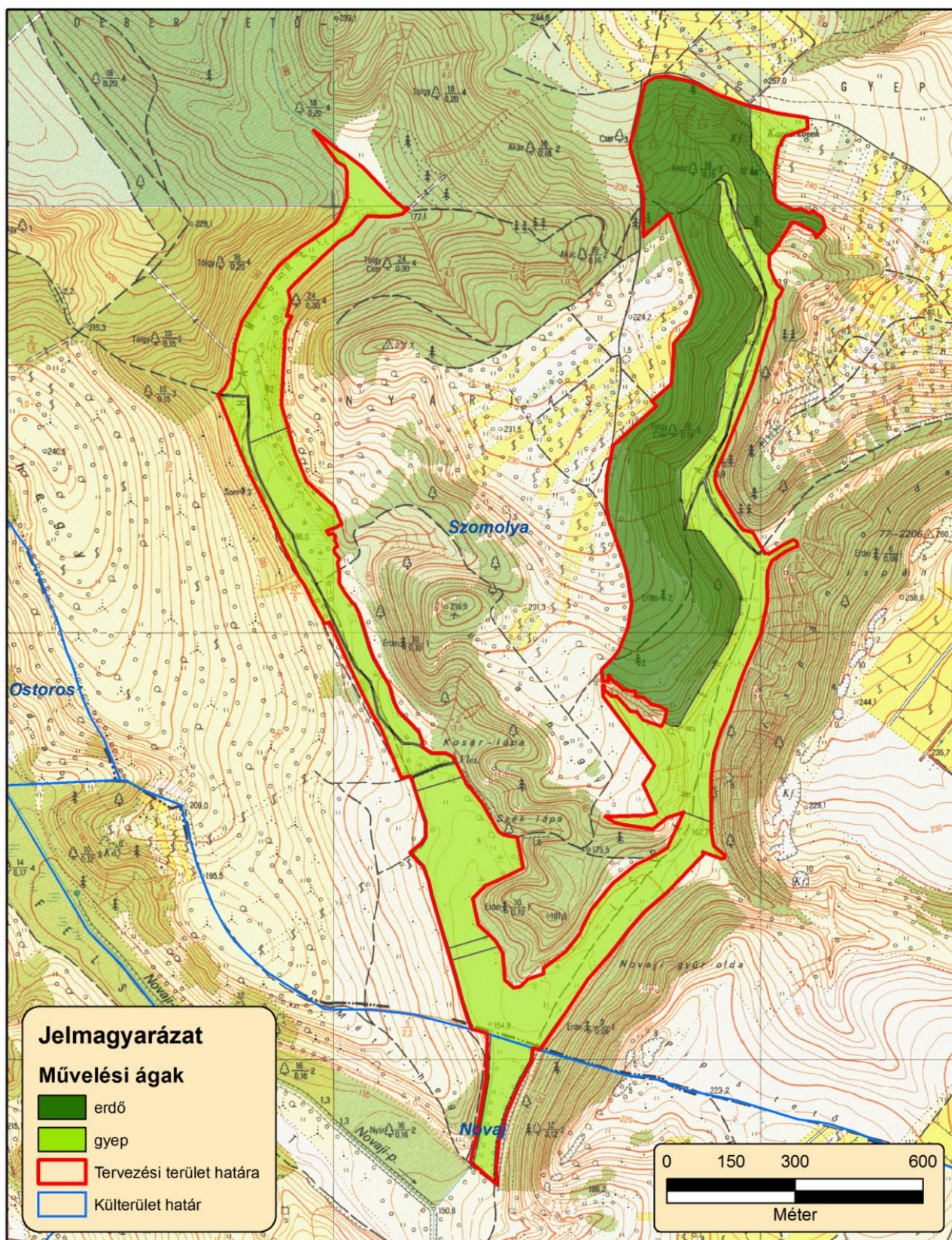
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

3.Térképek

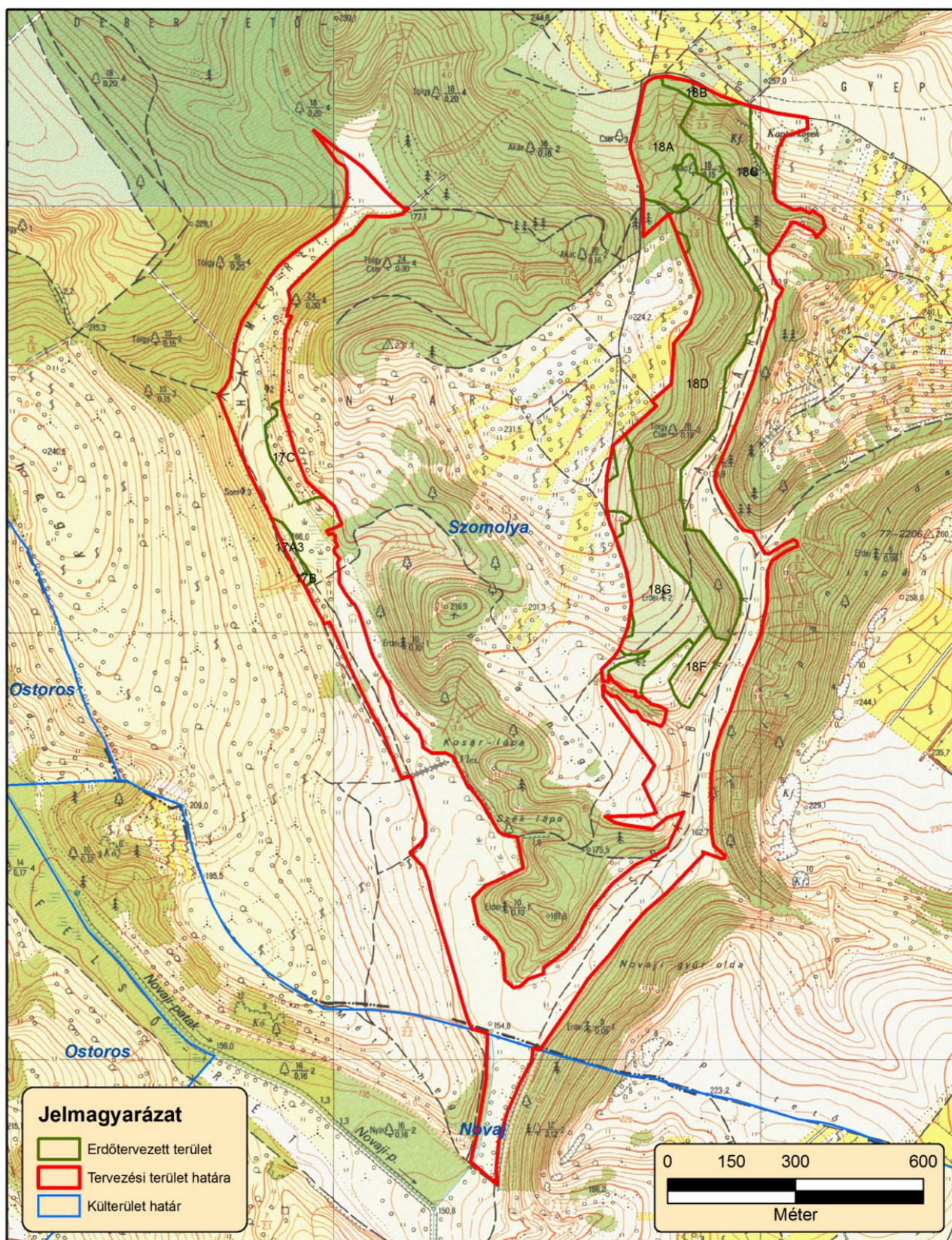
2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe

3. Térképek

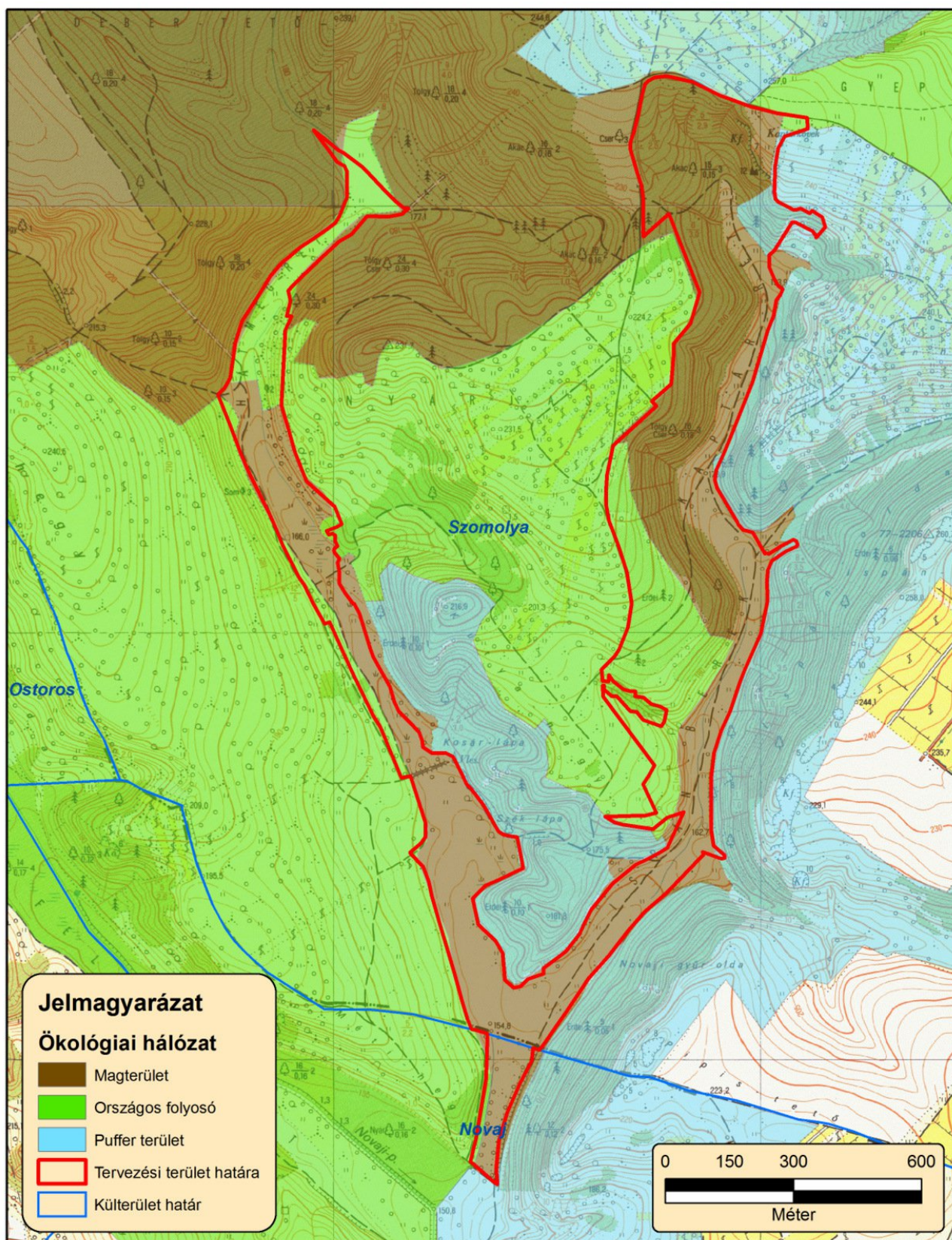
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe

3. Térképek

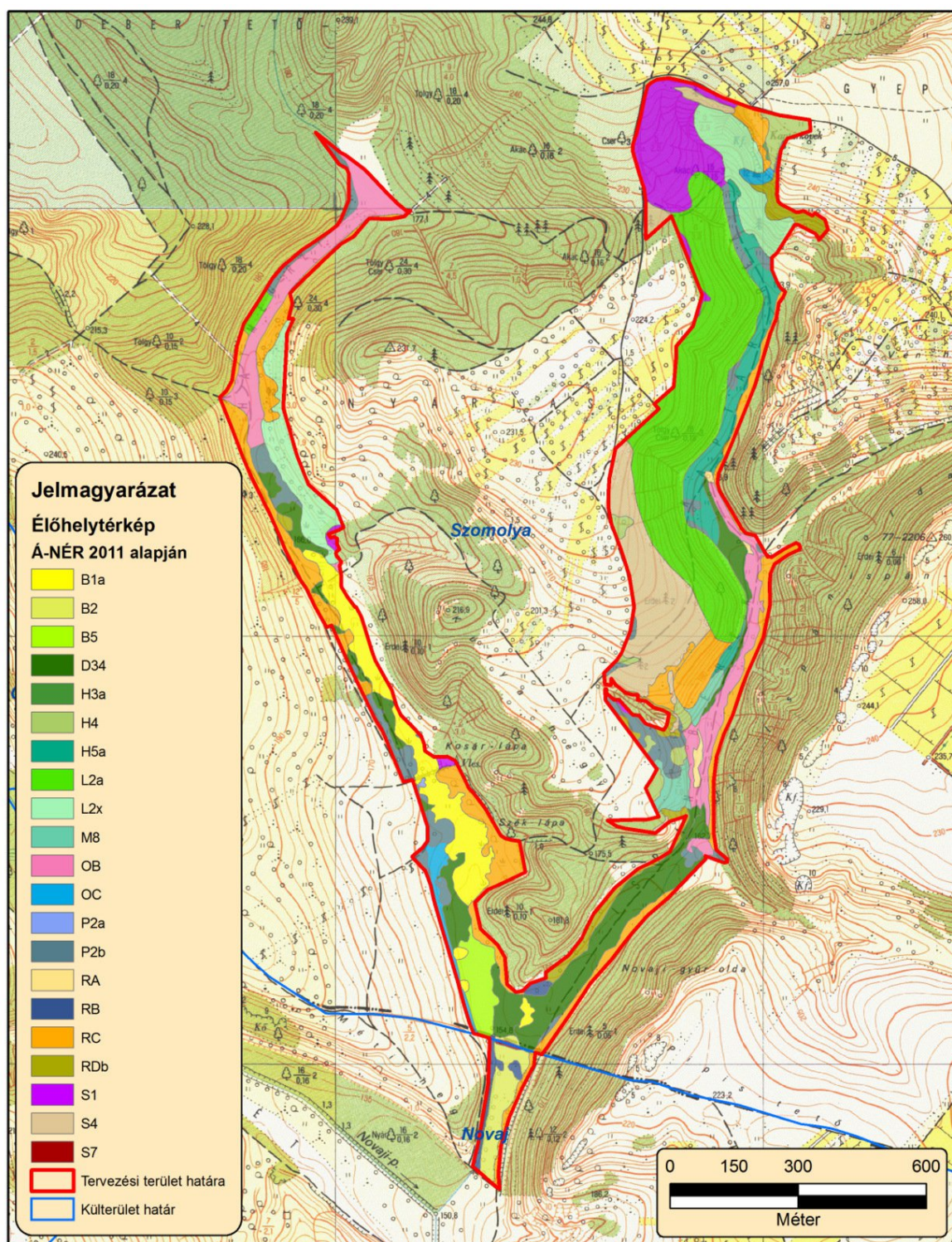
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe

3. Térképek

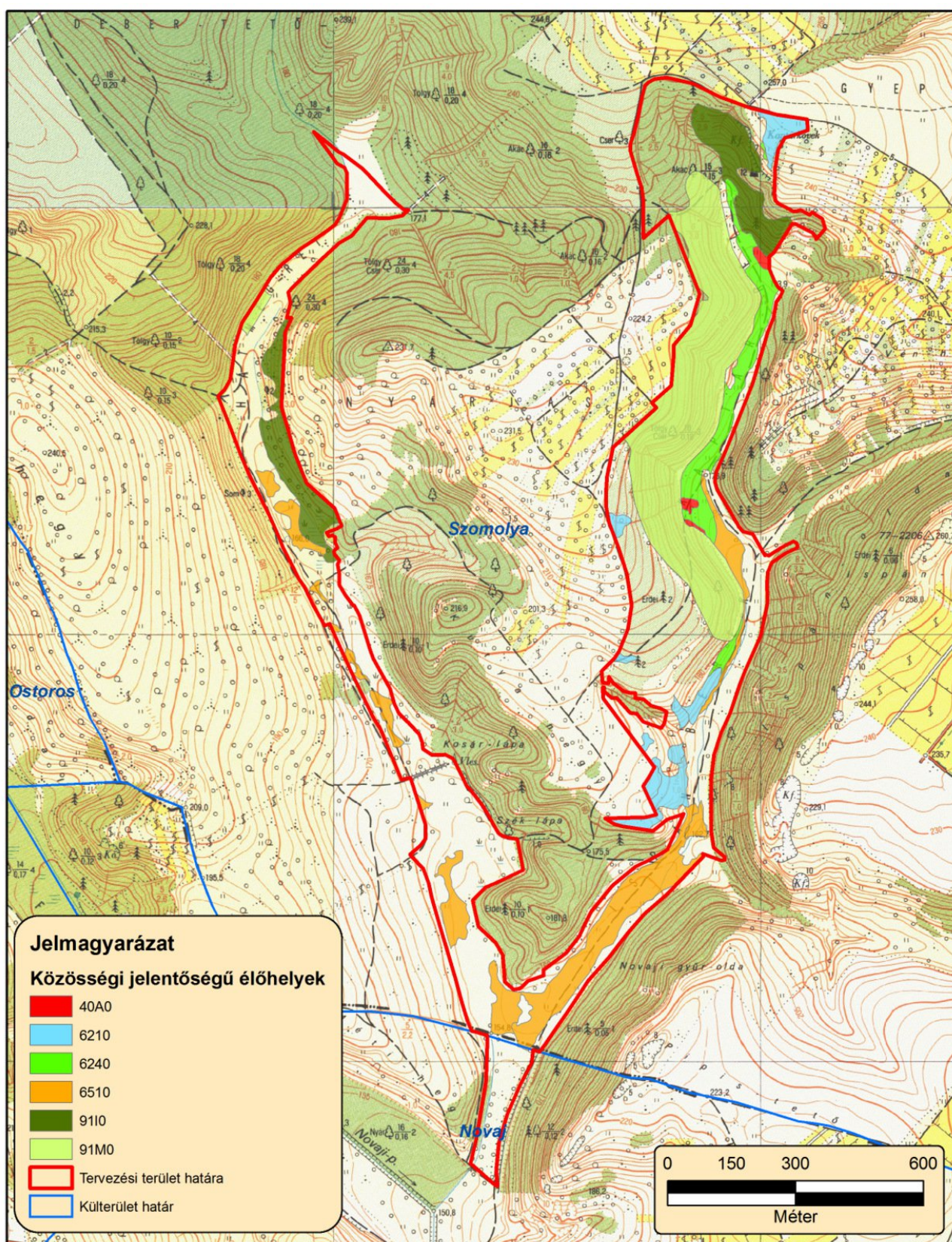
5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe

3.Térképek

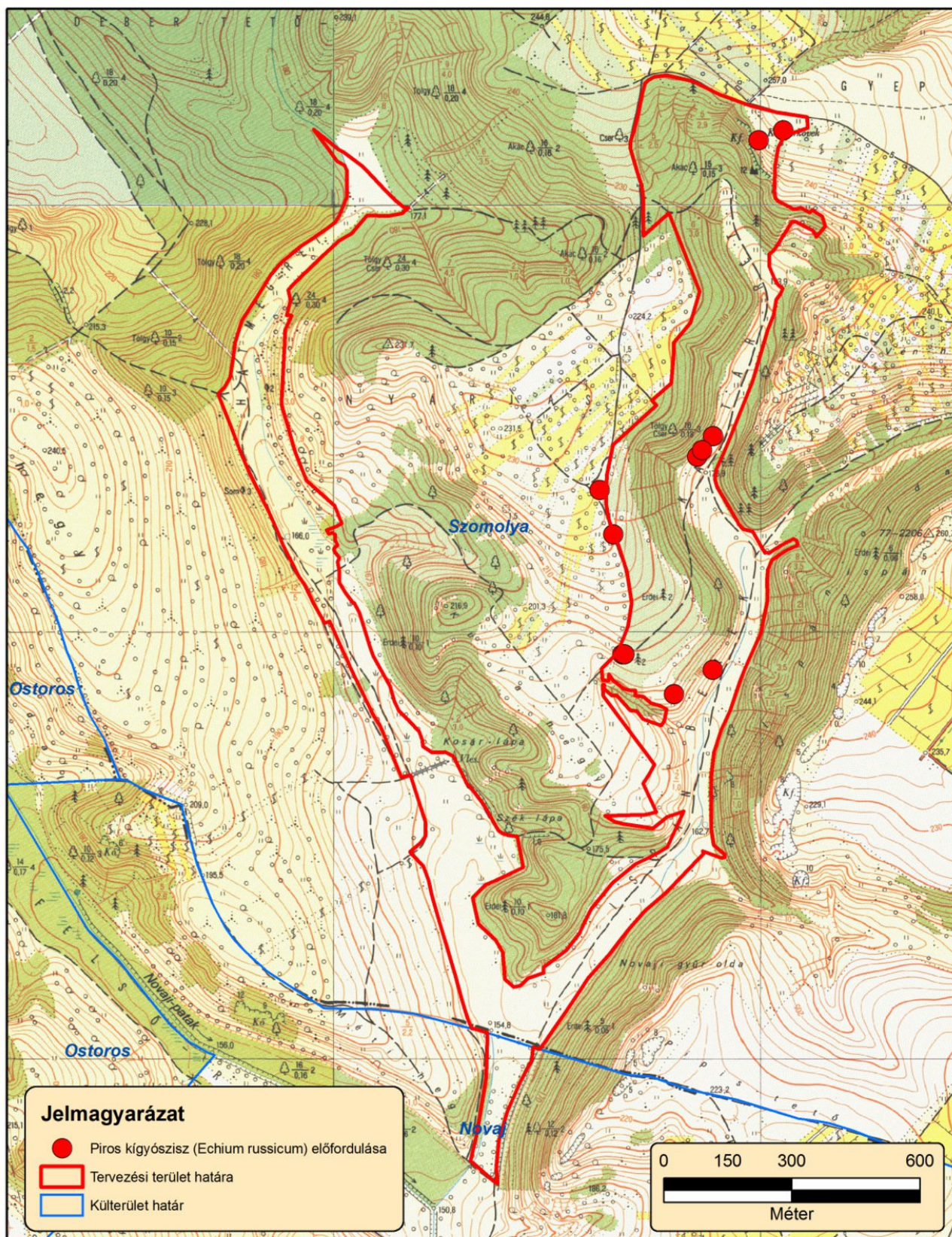
6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe. (B1a – Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások; B2 – Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet; B5 – Nem zsombékoló magassárrétek; D34 – Mocsárrétek; H3a – Köves talajú lejtősztyepppek; H4 – Felsőszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek; H5a – Lössgyepek, kötött talajú sztyepprétek; L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek; L2x – Hegylábi zárt erdőssztyep lösztölgyesek; M8 – Száraz-felsőszáraz erdő- és cserjés szegélyek; OB – Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok ; OC – Jellegtelen száraz- vagy felszáraz gyepek és magaskórósok; P2a – Üde cserjések; P2b – Galagonyás-kökényes-borókás cserjések; RA – Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RB – Puhafás pionír és jellegtelen erdők; RC – Őshonos fajfajú keményfás jellegtelen erdők; RDb – Őshonos lombos fajfajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők; S1 – Ültetett akácok; Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S4 – Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S7 – Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok)

3.Térképek

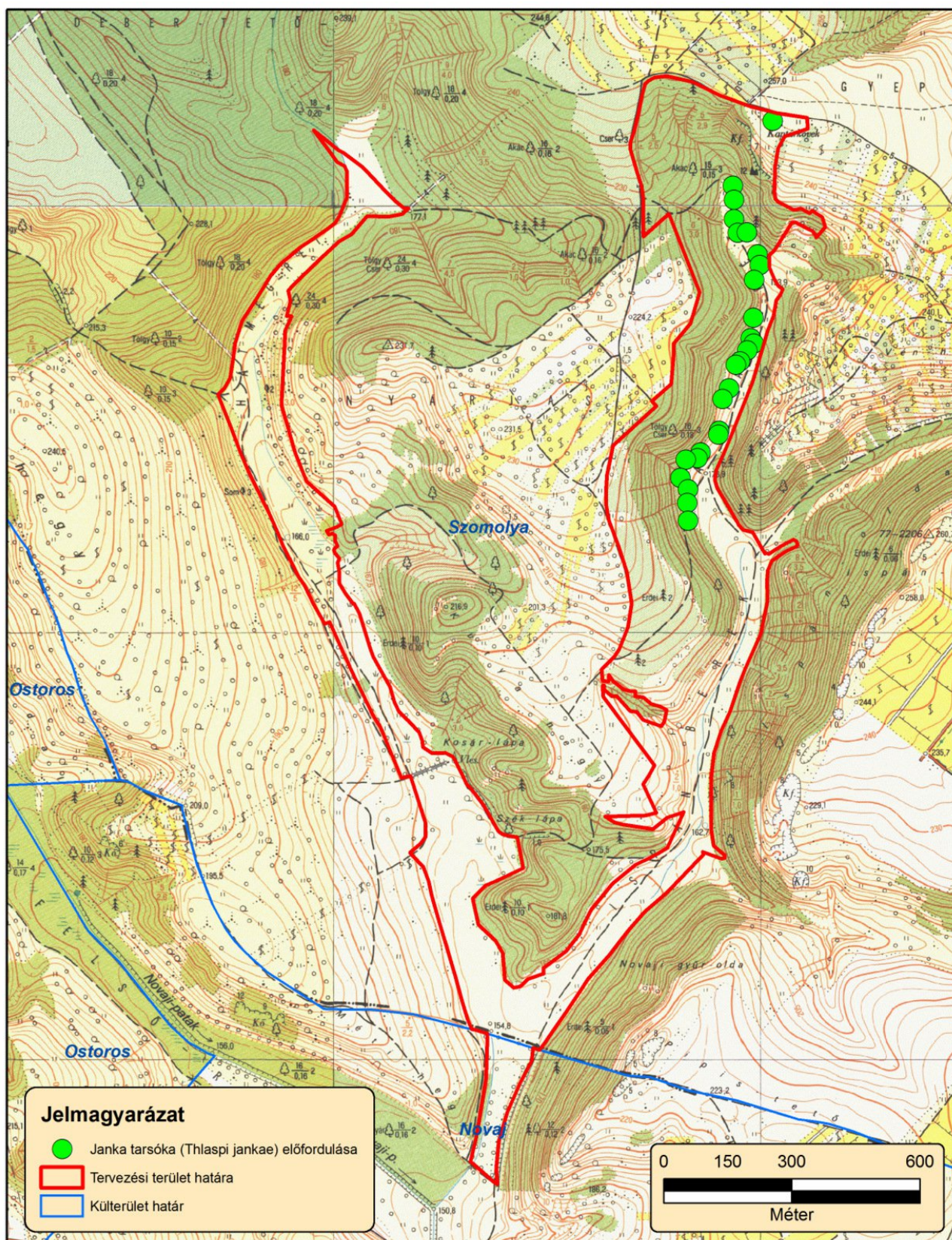
7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe. (40A0 - Szubkontinentális peripannon cserjések; 6210 - Meszes alapközetű féltérmentes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia); 6240 - Szubpannon sztyeppék; 6510 - Sik- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis); 9110 - Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.); 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek)

3. Térképek

8. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (piros kúgyósszisz)

3. Térképek

9. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (Janka-tarsóka)

4. Fotódokumentáció

1. kép: A kaptárköveket tartalmazó területrész komplex védelmi – bemutatási zónát képez (2013. április)

2. kép: A Kaptár-réten változatos élőhelyeket találunk, melyet az extenzív gazdálkodás alakított ki

3. kép: A kaptárkövek feletti dombon kaszálással fenntartott félszáraz gyepek találhatók

4. kép: Erdőssztyepp származékerdők a Hátmegi-rét keleti oldalában

5. kép: A Novaji-rét fajgazdag mocsárrétje, gyékényese

6. kép: A Hátmegi-rét sásos mocsárrétje tavaszi vízborítással

7. kép: A Hátmegi-rét visszagyepesedő kaszálórétje